

«СПАСИБІ ВАМ, ДІТИ, ЩО ПРИВІТАЛИ ДІДУСЯ ШЕВЧЕНКА!»

Всеукраїнський конкурс «3 любов'ю до Кобзаря» вперше був проведений Всеукраїнським інформаційно-культурним центром минулого року з метою вшанування пам'яті великого українського поета і мислителя, основоположника сучасної української літературної мови Тараса Шевченка, поглибленого вивчення його спадщини та її актуальності в сьогоденні, сприяння розвитку творчих здібностей школярів, удосконалення навичок володіння рідною мовою, виховання духовності та патріотичних почуттів до країни. Конкурсні виступи переможців були розміщені у відеоформаті на сайті ВІКЦ в Інтернеті, а двоє з них — Сабіна Петренко із ЗОШ № 26 і Надія Бабак з Таврійської школи-гімназії № 20 декламували твори Т. Шевченка 9 березня нинішнього

року на сцені Центрального музею Тавриди в концерті державного вокально-хореографічного ансамблю «Таврія», присвяченому 199-й річниці з дня народження Кобзаря. Через кілька днів — з 12 до 14 березня у рамках Днів Шевченка в Криму минулорічні конкурсантки, що стали старшими на рік, і новачки змогли перевірити себе в новому змаганні з ровесниками на краще декламування вірша Т. Шевченка або іншого автора про нього тривалістю до п'яти хвилин уже у цьогорічному, другому конкурсі «3 любов'ю до Кобзаря». Як і торік, проводився він у трьох вікових категоріях, а дотримання учасниками тематики, чіткість дикції та виразність мовлення, вміння словом передати емоційний стан твору та артистичність оцінювало журі у складі заслуженого артиста Авто-

номної Республіки Крим Аркадія Вакулєнка, заступника генерального директора ВІКЦ Світлани Леонової та завідувача редакційно-видавничого відділу Сабріє Кандимової.

ШЛЯХАМИ ЮНОГО ТАРАСА

У перший конкурсний день змагалися наймолодші читці — діти віком від 7 до 10 років. Більшість із сорока учасників майже двогодинного поетичного марафону супроводжували вчителі, батьки, бабусі або ж старші брати і сестри. З такою солідною групою підтримки юні конкурсантки в барвистому українському вбранні — вишиванках з віночками і кольоровими стрічками, козацьких шароварах, немов справжні гайдамаки, чи сценічних костюмах художніх образів Шевченка виходили перед аудиторією і впевнено декламували вивчені напам'ять вірші.

(Продовження на 13-й стор.)

«КОРІННЯ ШЕВЧЕНКОВОГО РОДУ»

Завідувач бібліотеки УКІЦ Неля Сиротова дякує Тамарі Красицькій, правнучатій племінниці Тараса Шевченка, за унікальний подарунок

12 березня 2013 року в рамках загальноміського Шевченківського тижня в Українському культурно-інформаційному центрі в Севастополі відбувся 18-й конкурс читців творів Великого Кобзаря.

До конкурсу долучилося 50 учнів шкіл міста. Переважна більшість конкурсантів прагнула дорости до Шевченка, прочитавши його поезію проникливо, натхненно. Найбільш артистичними журі конкурсу визначило виступи учнів гімназій № 8, 24, 2; шкіл № 11, 31, 27, 34, 52, 16, 22, 38, 3 та Севастопольського політехнічного ліцею. Змагання урочисто відкрили учні загальноосвітньої школи № 13 під керівництвом учителя української мови та літератури Олени Борисенко. Учасників конкурсу привітала Тамара Красицька, нащадок Шевченківського роду, дочка відомого письменника-шевченкознавця Д. Ф. Красицького: — Ви вже всі є переможцями, тому що через своє серце і душу пропустили велику поезію Тараса Шевченка. Бажаю вам всім — учасникам і учителям здоров'я і творчої наснаги.

Потім вона урочисто вручила подарунок для бібліотеки УКІЦ — книгу Миколи Лисенка «Коріння Шевченкового роду».

Провідний бібліотекар центру Неля Сиротова подякувала за подарунок, згадала про попередні подарунки від Тамари Дмитрівни і побажала їй здоров'я та якомога довше залишатись у активній життєвій позиції та громадському культурному житті міста.

Журі у складі Лілії Гребенець, Нелі Сиротової, Валентини Рябки, Валентини Лопатюк та переможця всеукраїнських конкурсів декламаторів курсанта Академії Військово-Морських Сил України ім. П. С. Нахімова Євгена Тузова уважно прослухало виступи учнів. По кілька разів звучали уривки з поем «Катерина» та «Кавказ», віршів «Ну що б, здавалося, слова», «І мертвим, і живим, і ненародженим...», «Лілея», «Плач Ярославни».

Після підведення результатів виявилось, що III місце посіли Олександра Мельниченко (Політехнічний ліцей), Сергій Лукашюк (школа № 22), Руфіна Борисова (школа № 38) та Дарина Куроченко (школа № 16).

На II місці — Яна Ткачук (гімназія № 24), Марина Соколова (школа № 52), Андрій Зайцев (школа № 34) та Світлана Колп (школа № 27).

Переможцями конкурсу читців творів Тараса Шевченка стали Олексій Бережних (школа № 11), Надія Падейська (гімназія № 8) та Марія Мізюк (школа № 31).

(Продовження на 3-й стор.)

Надія Падейська

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "Будівничий України"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Рестраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олесь БЛАШ 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

А СПІЛЬНОЇ МОВИ НЕМА...

Народні депутати з фракції Партії регіонів та «Свобода» вибуками заважають виступати один одному у Верховній Раді. Як передає кореспондент УНІАН, у середу під час засідання депутати від «Свободи» вибукували: «Українська», якщо хтось із фракції Партії регіонів чи КПУ виступав російською мовою. В той же час під час виступу будь-кого із фракції «Свобода» народні депутати із фракції Партії регіонів скандували: «Фашисти».

Напередодні, у вівторок, в сесійній залі сталася бійка між представниками парламентської більшості та опозиції. Конфлікт у Раді виник через те, що лідер фракції ПР Олександр Єфремов почав виступати з трибуни парламенту російською мовою. Його виступ намагались заглушити вибуками: «Україна!» депутати від «Свободи», проте О. Єфремов продовжив свій виступ, назвавши «свободівців» неофашистами. Після виступу О. Єфремова, який «свободівці» дали

йому закінчити, вони заблокували трибуну парламенту.

Народний депутат України від Партії регіонів Володимир Олійник вважає, що в Україні існує дві проблеми — опозиція і дороги. Про це він заявив з трибуни Верховної Ради, повідомляє кореспондент УКРІНФОРМУ.

В. Олійник нагадав, що європейські парламентарії звернулися до української опозиції з проханням припинити блокування ВР. «Прислухайтесь до цієї поради, бо ви руйнуєте Україну», — зауважив В. Олійник, звертаючись до опозиції.

«Фракція «Свобода» не дасть працювати парламенту, який порушує Конституцію та закони України», — заявив журналістам лідер фракції Олег Тягнибок, передає кореспондент УКРІНФОРМУ. «Цей парламент працюватиме лише тоді, коли буде працювати за Конституцією України й українськими законами»,

— підкреслив Олег Тягнибок.

На засіданні ВР у середу першою з трибуни виступила народний депутат від фракції Партії регіонів Інна Богословська. Свій виступ регіоналка показово почала українською мовою, але потім перейшла на російську. «Коли мене змушують робити що-небудь, коли мені забороняють говорити рідною мовою, я вам скажу: з цього моменту з цієї трибуни я буду говорити тільки російською мовою», — заявила Богословська. Такий виступ абсолютно прогнатовано заглушили опозиційні нардепи, які почали скандувати: «Українська!».

У своєму Facebook депутат від «Батьківщини» Олександр Бригинець написав: «Здається, ПР вирішила далі влаштувати конфлікти, відтягуючи прийняття необхідних рішень, на зразок призначення виборів у Києві. Влада вирішила перевести конфлікт у мовне питання, з якого почала Богословська», — припустив О. Бригинець.

ТИМ ЧАСОМ... СОТНІ ТИСЯЧ ЖИТЕЛІВ ІЗРАЇЛЮ МАЮТЬ ПРОБЛЕМИ ЧЕРЕЗ НЕЗНАННЯ ІВРИТУ

За даними спеціального дослідження, проведеного статистичною службою країни, сотні тисяч ізраїльтян не мають повного доступу до державних послуг і уникають мати справу з державними установами через недостатню вільне знання іврит, що є в країні державною мовою. Про це повідомляє інформаційний ресурс Israelinfo.

Згідно з дослідженням, в Ізраїлі живе майже 1 мільйон 660 тисяч дорослих людей старше 20-ти років, для яких іврит не є рідною мовою і які, за їхньою власною оцінкою, знають його не на «дуже хорошему» рівні. Третину цієї групи складають араби, інші — репатрианти. Серед уродженців колишнього СРСР труднощі з івритом відчувають понад 660 тисяч людей. Усього в Ізраїлі нині проживає 8 мільйонів осіб. 25% арабів і 21% євреїв, що не володіють

івритом на вільному рівні, говорять, що уникають звертатися в державні установи через проблеми з мовою. Серед репатриантів «великої алії», що так і не вивчили іврит досконало, цих труднощі зазнають 29% — приблизно 210 тисяч осіб. Серед людей пенсійного віку 30% не поспішають звертатися за державними послугами через труднощі з мовою.

17% тих, хто недостатньо знає іврит, відчувають проблеми навіть при отриманні медичних послуг. Серед людей пенсійного віку цей показник досягає 23%. Про труднощі з отриманням медичних послуг через недостатню знання іврити повідомили 20% з 660 тисяч репатриантів з колишнього СРСР.

49% респондентів, для яких іврит не є рідною мовою, вважають, що знання мови «дуже впливає» на шанси працевлаштування, 33% вважають, що впливає, але не дуже. Інші вірять, що в Ізраїлі можна чудово працювати, не знаючи державної мови.

ЯК ВІЙСЬКОВІ ДОПОМОГЛИ «МЛИНЦЕВИЙ» РЕКОРД ВСТАНОВИТИ

На Масницю в Феодосії, де мером — ветеран військової служби, Герой України Олександр Бартенев, встановили вежу з млинців заввишки 3 метри 54 сантиметри. Це — найбільша гірка млинців, яка коли-небудь підніма-

лась над територією нашої держави! Феодосійцям у встановленні рекорду допомагали військовослужбовці, які з родинами прийшли на проводи зими, бо й сьогодні в Феодосії роз-

ташований чималий військовий гарнізон.

Як повідомили у штабі гвардійського Севастопольсько-Феодосійського зенітного ракетного полку, на прохання міської ради було приготовлено солдатську кашу — 400 порцій, яку й було роздано всім бажаючим. Її приготував позаштатний повар частини старший сержант Максим Дерябкін. Як сказав мешканець Феодосії Тарас Грицай, він ще ніколи не їв такої смакоти — та ще й з таким гарним настроєм!

На Масницю день видався прохолодним, а тому гості і мешканці міста з задоволенням грілися запашним гарячим чаєм з військових котлів.

Слід додати, що у Феодосійській міській раді працює чимало колишніх кадрових військовослужбовців. Серед них і керуючий справами міськради Микола Трофименко, який не лише організував це свято, але й власноруч встановлював складну конструкцію.

За його словами, потужний військово-промисловий центр Феодосія сьогодні стає справжньою курортною перлиною України, й допомагає в цьому також і армія.

— Армія з народом не на словах, а на ділі: і під час природних катаклізмів, і на радісні свята, — сказав Микола Трофименко.

Русланн СЕМЕНЮК

КРИМСЬКА ВЛАДА ПОВЕРНУЛА НЕЗАКОННО ЗАБРАНІ ДІЛЯНКИ НА ПІВДЕННОМУ БЕРЕЗІ КРИМУ

На Південному березі Криму влада звільнила дві самовільно захоплені земельні ділянки, на яких були демонтовані всі незаконно зведені будови. Про це повідомляє прес-служба кримського уряду.

«Державні виконавці виконали рішення суду про ліквідацію незаконної споруди, розташованої в Гурзуфі по вул. Кримських партизан. Стягувачем виступила пенсіонерка Валентина Лисецька, якій належить ця земельна ділянка», — повідомив начальник управління державної виконавчої служби ГУ юстиції в АРК Олександр Ященко.

За його словами, будова, бетонні перекриття і металева огорожа, зведені приватною особою, були демонтовані в присутності правоохоронців.

У цей же день від незаконних споруд була звільнена ще одна земельна ділянка, розташована в Алупці у провулку Жовтневий. За цим земельним конфліктом, у ході якого незаконний забудовник застосував силу відносно власника ділянки, наразі слухається кримінальна справа. За словами постраждалого Віталія Сугакова, принципова позиція уряду Криму, нарешті, дозволила вирішити багаторічний конфлікт, і тепер ті, хто намагається захопити землю, розуміють, що реакція влади буде жорсткою.

Як повідомив начальник управління ГУ юстиції в АРК Олександр Ященко, «ми щодня розробляємо дані питання й останнім часом виникла тенденція, коли громадяни добровільно виконують рішення судів і звільняють незаконно зайняті ділянки».

НІКІТСЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ВІДКРИЄ ПАРК ПРИГОД

Два нові туристичні маршрути — «Парк пригод» і «Вечірній сад» — з'являться на початку літа в Нікітському ботанічному саду на Південному березі Криму. Про це Курортно-інформаційному центру Міністерства курортів і туризму АРК повідомила начальник екскурсійного відділу ботанічного саду Людмила Аксьонова.

«Перший маршрут — «Парк пригод» — буде розташовано в прибережній частині ботанічного саду. Тут утримуватиметься колекція теплолюбних рослин, показ яких планується супроводжувати оповіданнями різних легенд і пригодницьких історій. Другий маршрут — «Вечірній сад» — проляже вже верхньою територією, об'єднавши показ рослин із лазерним шоу і анімаційною програмою», — розповіла Л. Аксьонова.

Нікітський ботанічний сад — комплексна науково-дослідна установа, що веде роботи з питань плідивництва і ботаніки. Входить до системи Національної академії аграрних наук України. Розташований на Південному березі Криму між селищем Нікіта і Чорним морем. Заснований за наказом імператора Олександра I в 1812 році.

«КОРІННЯ ШЕВЧЕНКОВОГО РОДУ»

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

Підбиття підсумків відбулось пізно увечері, отже, переможцям конкурсу передали подарунки — Шевченків «Кобзар», грамоти управління освіти і науки Севастопольської міської держадміністрації — в школи, де вони навчаються, а нагороди вже вручені адміністраціями шкіл на урочистих лінійках під час підведення результатів тижня Тараса Шевченка.

Наступного дня у короткому інтерв'ю переможниця конкурсу Надія Падейська сказала:

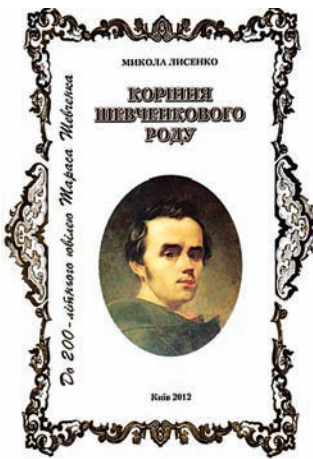
— Мені поема «Катерина» подобалась завжди, з того часу, як я її прочитала. І я вирішила, що колись її вивчу. І ось для відкритого уроку підготувала декламацію. Я ще відвідую театральний гурток і вважаю, що це допомогло перемогти на шкільному конкурсі читців. Подальше вдосконалення протягом трьох тижнів відбулось з допомогою вчительки Людмили Василівни Клим та завуча Наталії Федорівни Іванко.

Своє майбутнє я пов'язую із викладанням української мови та літератури і англійської мови.

За адресою <http://youtu.be/ASXMQNZZcsU> можна переглянути художню декламацію переможниці конкурсу Надії Падейської.

Максим РОЗУМІЙКО

Під час традиційного проведення в УКІЦ м. Севастополя Шевченківських днів, читачі бібліотеки отримали чудовий подарунок — книгу Миколи Лисенка «Коріння Шевченкового роду» (Київ, видавництво «Алефа», 2012 р.). Книгу передав автор через правничку Тараса Шевченка — Тамару Дмитрівну Красицьку, яка є гостем на численних заходах, що проводяться у стінах УКІЦ. Автор книги — теж нащадок Великого Кобзаря.

Тамара Красицька та учасники 18-го міського конкурсу читців творів Т. Г. Шевченка у Севастополі

Фото М. Владзім'їрського

Микола Лисенко не лише пам'ятає своє коріння, але дуже ретельно і серйозно його вивчив. У вільний від основної роботи час листувався і зустрічався з нащадками роду Шевченків, працював у музеях, бібліотеках, архівах України та колишніх республік Радянського Союзу. Автор книги — дипломант Всеукраїнського пошукового конкурсу «У нас одне коріння» 2010 року, отримав диплом першого ступеня за дослідження роду Йосифа Григоровича Шевченка, рідного брата Т. Г. Шевченка.

Вивчені ним також гілки брата Микити, сестри Ярини, дядька Павла Шевченка та інші. Велику допомогу автору надали пра-

цівники Національного заповідника «Батьківщина Тараса Шевченка» с. Шевченкове, Національного музею Тараса Шевченка в м. Києві, Черкаського музею «Кобзаря», Шевченківського національного заповідника у м. Каневі.

У червні 1992 р. М. П. Лисенко став одним із співзасновників Всеукраїнського благодійного культурно-наукового фонду Т. Г. Шевченка, який пропагував і пропагує культурну спадщину Кобзаря.

Тамара Красицька вже неодноразово дарувала книги бібліотеці, до речі, сама вона є праправничкою Т. Шевченка по лінії сестри Катерини. У м. Севастополі мешкає з 1966 року. З 1972 р. працювала начальником Державного управління охорони природи і екологічної безпеки по місту Севастополю.

Її батько — Дмитро Філімонович Красицький із племінницею Людмилією Красицькою написали книгу «Гілка Шевченкового роду», яку на одному із заходів для молоді

подарувала Тамара Дмитрівна нашій бібліотеці. Більш детально про родину Красицьких наш читач довідається з нової книги Миколи Лисенка.

Хочеться сказати про велику кількість давніх родинних світлин, які відшукав автор, що вперше подаються саме у новій книзі.

Я впевнена, що книга М. Лисенка «Коріння Шевченкового роду» стане в нагоді учням, студентам, викладачам та й усім шанувальникам творчості Кобзаря.

До основної частини автор додав графічне дерево роду Шевченків — диск-додаток до книги, який можуть використати методисти, вчителі на уроках та заходах, присвячених Т. Шевченку.

Працівники бібліотеки центру вдячні автору за книгу, яка зайняла достойне місце у бібліотечному фонді.

Неля СИРОТОВА,
провідний бібліотекар УКІЦ
м. Севастополя

МОСКОВСЬКІ ЛЯЛЬКОВОДИ МАЮТЬ БУТИ ЗАДОВОЛЕНІ

Більшість севастопольців, мабуть, поважаючи традиції, відзначали Масляну та Прощену неділю у той час, як у центрі міста висадився десант агресивних і непримиренних «вітренківців». До депутатської фракції «Прогресивна соціалістична партія України» входить 3 депутати із 75, отже, якусь підтримку серед електорату вони мають.

Фестивалили «вітренківці» разом із колишнім депутатом Верховної Ради СРСР, полковником Віктором Алкснісом, рухом «17 марта», організацією «Діти війни Севастополя», представниками партії «Київська Русь» з Одеси з приводу 22-ої річниці всесоюзного референдуму 1991 року. Заманювали союветських людей похилого віку ще генеральним секретарем Комуністичної марксистсько-ленінської партії Леонідом Грачем, але того чомусь не було.

Прелюдія антиукраїнського і антидержавного проросійського шабашу почалась

біля незаконно встановленого пам'ятника Катерині II, яку вони вважають засновницею Севастополя, незважаючи на історичний факт наявності такого в особі адмірала Мекензі, який і заклад камені в перші чотири будинки міста. Поклали квіти і під охороною української міліції пройшлись далі вулицею Леніна до Меморіалу героїчної оборони Севастополя, де і провели свій мітинг. В анонсі організатори попереджали, що акція стане страшним ударом по буржуазній владі олігархів, яку вони хочуть змусити виконати рішення референдуму 1991 року. Про це мусили б свідчити і плакати з написами: «Кабмін — у відставку! Олігархів на свалку!» та «17 березня 1991 року ми вибрали Союз!». Але не так сталося, як гадалось.

Реальні численні списки істеричної критики промовців були спрямовані проти Бандери і Шухевича, УПА, Євросоюзу, НАТО, МВФ, Папи Римського, незалежності України, Тягнибока,

Яценюка і Кличка, проти «насилницької українізації» і «нацизму», який піднімає голову в Україні. «Порятунок України в Митному союзі!» — закликав ще один транспарант.

Все це свідчить про те, що мітинг мав яскраво виражений антиукраїнський і антидержавний характер.

Зрозуміло, що при покладанні квітів до Вічного вогню Меморіалу героїчної оборони Севастополя стояли вінки з кольорами радянського та російського прапорів, без українського жовто-блакитного.

Треба зазначити, що акція з погляду вчення нациста Геббельса була організована досконало: довго розставлялися на керівниками акції картинка для відео та фото, якісні звукопідсилювачі, слухняно повторювані натовпом кричалки, як-от: «Росія, Україна, Білорусь — нам потрібен Радянський Союз!», «Навіки з Росією» чи «Кабмін — у відставку! Олігархів на свалку!».

Важливо зазначити також суттєве зростання майстерності в одурманованні публіки з боку соратника Наталії Вітренко (яка й сама позбавилась притаманної їй істеричності) Володимира Марченка, який, окрім ідеологічної роботи, володів одночасно кіно- і фототехнікою для фіксації антиукраїнського і антидержавного шабашу.

«Ми думали, Янукович допоможе очистити Україну. Ми думали, він наш, російський, з Донбасу. Але Янукович і Партія регіонів нас зрадили. Ганьба комуністам-симоненківцям, які стали обслуговувати цю владу. Те, що вони зробили за три роки, жахливо. Мало того, що розкрадають і набивають кишені, так ще й російську мову не зробили державною, привели бандерівців спочатку в місцеві ради, а потім і в парламент. І тепер вони загрожують всім нам», — зазначила Вітренко.

Промовець Надія Полякова повідомила, що на акцію завезена на автобусах молодь з Сімферополя, Євпаторії і Ялти, з Кіровоградського району, Щолкіно, тому що «неможливо було не прийти на один із найважливіших заходів у

нашому календарі».

Організатори залучили до участі і антидержавні молодіжні організації «Прорив», «Москіт» та «Молода гвардія». Молодому поколінню теж гроші потрібні.

Спробував було переговорити з дівчиною з «Прориву», яка з трибуни викрикувала агресивні заклики, але вона відмовилась під приводом того, що їй ще немає 18 років. Отака підступна ідеологія.

Промовці наговорили чимало брехні та розпалюючих суспільну ворожнечу слів.

Зрозуміло, що резолюція мітингу, яка мала громіздку назву «Тільки зміна президента та політгруповань українського парламенту дасть Україні шанс рятівної інтеграції в Митний союз» і яку зачитала Наталя Вітренко, була схвалена й прийнята однолосно.

Трохи комічно виглядало й вручення лідером руху «17 марта» Олексієм Меркуловим розробленої до 22-ої річниці медальки «Воля народу — Союзу бути!». Її отримали «активні і відважні борці за відродження союзної держави» Віктор Алксніс та Наталя Вітренко.

Отже, московські ляльководи

води-бармалей мають бути задоволені проведенням заходом в українському місті. Гроші, спрямовані для збудження суспільства, відпрацьовані виконавцями-малоросами сумлінно. Але навіть із завезеними автобусами з інших районів Криму учасниками їхня чисельність не перевищувала трьох сотень — тобто менше 0,08% від населення міста.

Севастопольські комуністи відзначили річницю референдуму 1991 року на окремому, скромнішому мітингу, який пройшов на дві години раніше. А лідер міськомму КПУ Василь Пархоменко ревно спостерігав за мітингом конкурентів з боку пам'ятника Нахімову.

Довідавшись про що подію, Василь Шлятич із Польщі відгукнувся рядками:

Дурні люди завжди будуть дурною отратою...
Україно, ти викнеш яничарів з хати.
З будьяками, тільки драма на пшеничному полі.
Іх нам рвати й викидати, як хочемо ВОЛІ...

Микола ВЛАДІМІРСЬКИЙ

ІН'ЄКЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ ВІД ГОЛОДУ НЕ ЛІКУЮТЬ

Ще з дитинства засіло в моїй голові, що кожна здорова людина працездатного віку зобов'язана своєю працею робити якийсь внесок у загальнонародну справу. В іншому разі на тебе дивитимуться скося, а якщо за тобою волять грошки, то й посилають дружинників, аби не розслаблявся (це — за три додаткові дні до відпустки).

То неже наша країна досягла вже такого рівня добробуту, що робота стала не обов'язком, а привілеєм? Та і сам її характер дещо змінився. Проїжджаючи мимо Центрального ринку та і в інших районах міста, часто бачу молодих людей, які розмахують величезним прапором, а оскільки він у постійному русі, то і розгледіти шось зображене на ньому неможливо, окрім слова «Поляна». А розмахують на совість, і так — годинами. Та чи не краще було б виконувати якусь простеньку операцію на заводському конвеєрі? І неже людина, яка займається такою «корисною» діяльністю, не почувається приниженою, бо не цьому ж вона навчалася в школі, а можливо, і в інституті, не про це мріяла?

Трохи більш творчо виглядає роздача рекламних листівок, бо тут можна і з людьми поспілкуватися, хоча це й не завжди безпечно для вашої нервово-емоційної системи. І для нашої теж, бо коли кілька разів на день біля офісу тобі пхають пропитані парфумами папірці, аби заохотити тебе до покупки, і від них іноді просто неможливо ухилитися, хочеться одного разу переконливо попросити, щоб це було востаннє.

Втім, за результатами опитування, ці люди, переважно молоді, як правило, змінити так звану роботу на справжню не готові.

А щодо різноманітних моніторингових, опитувань, тестувань, «круглих столів», конференцій, «дискусійних клубів» за рахунок іноземних грантів, то сюди не так уже просто і влхнутися, бо тут можна не тільки заробити копійчину, але й «засвітитися» у ЗМІ і, ставши публічною людиною, з часом намацати собі дверцята у справжню політику, а кращої «роботи» годі й бажати.

З одного боку, ми нібито рухаємось до громадянського суспільства і заморські доброзичливі допомагають нам такі «вилуднитися», взявши за основу демократичні цінності, а отже, і усвідомити свої права та шляхи до їхньої реалізації. А з іншого...

Три з половиною години мали намір кримський правозахисний центр «Дія» в партнерстві з мережею правових приймалень Криму і Всеукраїнською ініціативою «За мирний протест!» працювати разом з учасниками «круглого столу» на тему: «Право на мирні зібрання і практика його реалізації в

Україні. Кримський контекст».

Серед запрошених, які такі з'явилися, — дуже поважні особи, навіть дехто із міськвиконкому та працівники Постійного Представництва Президента України в Криму. Тобто розмова дійсно обіцяла мати форму діалогу, бо доля мирних зібрань реально перебуває в руках міської влади.

Та ось ті, хто представляє МВС, а також адміністративні суди зібранням знехтували. А як з'ясувалося в процесі розмови, правду таки переважно доводиться шукати у судах. Бо хоч і існує нормативна база у вигляді 11 статті Конституції України та 39-ї — Міжнародної конвенції з прав людини, згідно з якими право на мирне зібрання треба не випрошувати, а просто доводити до відома адміністрацію міста, та ще й не у десятиденний термін, а коли він вважатимете за потрібне, не варто сподіватися, що все це місцевою владою сприйматиметься на «ура».

Бо, якщо посылитися на аргументи Олександри Дворецької (Кримський правозахисний центр «Дія»), Володимира Черемиса (ГО «Інститут Республіка») та Михайла Каменєва (консультативна рада при уповноваженому ВР України з прав людини), ніщо не має завдати зібратися в один гурт «вірним ленінцям» і їхнім антиподам у місцях, що для одних є святинями, а для інших — джерелом неконтрольованої агресії, і не біда, якщо когось уже понесли на ношах — це ще не підстава для припинення «мирного» зібрання. Не забороняється перекривати на годину дві і дорожній рух. Не вправі обмежуватися й місця для проведення протестних заходів, це може бути навіть супермаркет, а якщо подібний прецедент трапився колись раніше, то відтоді дорога на ту територію вже відкрита завжди і кожному. І взагалі, заборонити той чи інший захід реально може тільки суд.

А тепер давайте опустимося на грішну землю. Якщо дійсно йти ва-банк, демонструючи лише свій правовий нігілізм, то можна не сумніватися, що позов міської влади адміністративний суд розгляне в належний термін, а дозвол помітингувати в магазині «Сільпо» (про це йшлося) громада або не одержить взагалі, або одержить тоді, коли це вже буде неактуально. І якщо, можливо, десь у Європі суд і є святішим за папу Римського, то українські суди мають дещо іншу репутацію.

Тому варто все ж таки було б прислухатися до «найдорослішого» у команді організаторів «круглого столу» Володимира Черемиса, який вважає, що з владою треба співпрацювати і домовлятися, а отже, не намагатися дати їй зрозуміти, що ви бачили її у білих тапках.

Ну а якщо питання дійсно принципове і доцільно його вирішувати через суд, то, на мою думку, надійніше проконсультуватися у справжнього юриста, бо, певне, не дарма Олександра Дворецька постійно посилалася на те, що відповідного фаху вона не має, і сумлінно стежила, щоб розмова не відхилилася за межі її компетенції.

А дискусія могла бути і ширшою, й кориснішою, і тривати не вдвоє менше запланованого. Так, наприклад, коли керівник Громадянського активу Віталій Лазуткін почав ділитися досвідом проведення вуличних зібрань, які потім вилилися у створення громадських організацій при органах влади, пані модератор не дозволила йому відповідати на моє запитання: що є ефективнішим — відкритий протест на публіці чи то «дорадчий голос» при прийнятті рішень, який неможливо почути ні з вулиці, ні з телекрану. Бо що ми насправді знаємо про роботу громадських рад при органах влади, коли і кому вони звітують про свої (а отже, і наші) успіхи, з ким реально радяться? І чи це не є просто інтелегентний спосіб приборкання тих, кому вперто заохотилося бути «при ділі»? Звичайно, я не мала на меті перекривати розмову вже на іншу проблему, просто хотілося ширшого обговорення ролі та ефективності мирних зібрань у плані розбудування громадської ініціативи в цей дуже непростий час, який дехто пов'язує з насунванням авторитаризму. Та висновок певно що один: саме баланс між владою і громадськи активним суспільством у більшості випадків і дозволяє вирівнювати ситуацію. Інакше, скажімо, вже б накопичувався і наближався до критичного негатив від застосування Трудового та Податкового кодексів, й сьогодні протестні заходи під гаслами «Вставай, Україно!» були б значно потужнішими. І хоча до 30% українців готові відстоювати перспективу на краще саме у вуличний спосіб, далеко не всі вірають у результат. З іншого боку, владі має бути не байдуже, що за минулий рік протестних зібрань в Україні відбулося в півтора рази більше, ніж у позаминулий.

Як можна було довідатися від ініціаторів проведення «круглого столу», торік у Криму було заборонено проведення 43 мирних акцій, і це становить 12% від кількості заборон по всій Україні. Втім, найбільше їх припадає на Харківську область, у той же час, як і цілій низці областей таких фактів не спостерігалося взагалі.

Реально корисним це зібрання було, здається, лише для кримськотатарської громади, для якої травневий траурний захід цього року є під загрозою, оскільки вже повідом-

лялося, що міськвиконком нібито стурбований конфліктною ситуацією між кримськими татарами. На що представниця влади змушена була пояснити, що рішення це не є остаточним, а керуються вони виключно метою «збереження життя і здоров'я людей». Ймовірно, розмова, яка шойно відбулася, допоможе владі впоратися-таки з цими «людинолюбними» емоціями, хоча у будь-якому разі траурний мітинг не може не відбутися, попри те, що й посварилися «Іван Іванович» з «Іваном Никифоричем».

Поговорили на «круглому столі» і про відсутню там міліцію, яка під час проведення мирних зібрань керується напівлегальним «Статутом патрульної служби» «Поверхневий огляд» і у своїй поведінці орієнтується на правила «видимості» та «чутності». Але шось підтвердити або спростувати у цьому відношенні було нікому. Нікому було прокоментувати і досить абсурдну ситуацію у Саках, де проведення заходів з ініціативи громадян, що не мають місцевої реєстрації, забороняються, а рішення суду можна чекати по півроку.

Та представники Сак і цілої низки регіонів, про справи в яких мала намір поговорити Олександра Дворецька, задля цього до такої подорожі не вдалася. Тож модератору довелося обійтися малозрозумілими для присутніх короткими коментарями.

Отже, якби я була партійним чи громадським лідером, що б корисного дізналася і взяла на озброєння завдяки цьому канадському Фонду з довгою складною назвою та його уповноваженим представникам?

Навчати міліцію, яким їй керуватися статутом, однозначно б не стала, думаю, що вона це знає краще. За день-два повідомляти міськвиконком про зібрання на площі Леніна з перекриттям центральної вулиці в піку «Русському единству» не стала б теж, зокрема, аби не напружувати адміністративний суд, у якого, окрім моїх забаганок, є ще й інші справи, тим більше, що розраховувати на його згоду все одно було б не варто. Звертатися у правову приймаленьку, де «модератором» Олександра Дворецька, не стала б теж. Бо «отстоять своє право на протест за 2012 год кримчанам удалось в 5 случаях». (Це із 42 випадків. А навіщо ж тоді увесь цей сир-бір?)

Зі здивуванням довідалася також, що ми маємо своє кримське представництво уповноваженого з прав людини, і навіть мені випала честь сидіти поряд із пані з цієї контори, що працює вже не на канадські гроші. На запрошення Олександри Дворецької поділитися досвідом своєї спорідненої за спрямуванням роботи пані повідомила, що контора працює всього півроку, отже, сказати поки що жінці нічого. То неже ж за останні півроку у нас тут в Криму права людей не порушувалися? Он нещодавно криком кричала «Чорноморка», а ще раніше всю країну облетів сюжет про позбавлення ветеранської сім'ї житла, а як наслідок — два трупи? Та зайдіть у кожную другу бідну оселю, і вже кілька безсонних ночей, сповнених роздумів, вам забезпечено, звичайно, якщо ви — людина на своєму місці. Хоча — наврод чи це так! Бо ви вже відмовилися б від дармових грошей, не відпрацьовуючи їх.

Але ж з чого б це комплексувати? Головне — працевлаштуватися. Та ще й так, щоб прапором з «Поляною» цілий день не розмахувати. Сьогодні все це не засуджується. Дарма, що країна в занепаді. Хоча шодо боротьби за права людини, то її варто було б розпочати з утвердження і реалізації права на гідне життя, тоді б і з «мирними зібраннями» все якось залагодилося...

Тамара СОЛОВЕЙ

ПРОШУ СЛОВА!

У нашій державі прийнята нова редакція «Правил дорожнього руху», документ набуває чинності з 15 квітня 2013 року. З цього приводу хотілося б висловити і свою думку.

У державі при народженні дітей батьки одержують грошову допомогу. Після народження третьої дитини допомога становить близько 130 тис. грн., платять і за першу, і другу дитину. Це правильно. Ми повинні збільшувати своє населення, щоб Україна збереглася на мапі світу як держава, — щоб були робочі руки, була українська нація, пісня, мова і т. д. Факт незаперечний, що держава на це витрачає великі кошти, а це наші податки.

У той же час на дорогах України гинуть, стають каліками та інвалідами десятки тисяч людей, в основному молодих, здорових, грамотних, працездатних, а це золотий фонд держави.

Діти втрачають батьків, батьки втрачають дітей. Знову-таки держава допомагає малолітнім дітям, інвалідам, старим, самотнім батькам. Тому спадає на думку, навіщо такі

АВТОМОБІЛЬ — НЕ ЗАСІБ ВБИВСТВА...

великі витрати, може, краще посилити відповідальність водіїв і зробити правила руху більш жорсткими для порушників? Навіщо державі зайві витрати коштів на відновлення генофонду, на виплати страховок, пенсій з інвалідності, навіщо зайві сльози матерів і дітей...

Нам потрібні такі правила дорожнього руху, які раз і назавжди б відбивали у водіїв і пішоходів бажання порушувати ці правила. Треба щоб ці правила і закони виконували всі, від перших осіб держави і до простих громадян. А більше за все це стосується високопосадовців, олігархів, «мажорів» і т. д. Бо на їхній совісті багато порушень, за які вони не відповідають чи просто відкупляються. Особливо це стосується п'яних водіїв за кермом. Більше 30% аварій становлять аварії з вини п'яних водіїв.

Тому пропоную забирати назавжди посвідчення водія, якщо в п'яному стані він убив людину, та давати 15 років позбавлення волі,

все робити через суд і заборонити домовлятися з родиною загиблих про компенсацію втрати близької людини грошима (бо злочинці кажуть, що втрату все одно не повернеш, а так хоча б гроші отримаєш). Це доходить і дійде до того, що багаті «мажори» і олігархи будуть домовлятися і всіх нас перебивають в автокатастрофах. А за злочини, за смерть людини треба не домовлятися і не відкуплятися, а відповідати перед законом, а не «витирати» об нього ноги.

Вважаю також, що треба зменшити швидкість руху в населених пунктах і містах до 40 км/год. Це збереже життя не одній сотні людей, і збереже народні гроші, бо набагато зменшиться кількість дорожніх знаків, які відволікають водіїв. Також треба зменшити кількість рекламних щитів на дорогах, це також відволікає і впливає на безпеку руху, втомлює водія під час швидкого руху по трасах. На мою думку, потрібно більш серйоз-

но займатися виховною роботою водіїв і пішоходів, щоб одне одного поважали під час руху і допомагали одне одному в складних дорожніх ситуаціях. Як на мене, тільки суворі вимоги до учасників дорожнього руху допоможуть суттєво скоротити кількість людей, які гинуть на дорогах нашої держави.

Якщо водій їхав у п'яному стані — на п'ять років забирати посвідчення водія і штрафувати на 5000 грн., а попався повторно — забирати посвідчення водія назавжди і випускати штраф 10000 грн.

Ми повинні дуже серйозно підійти до правил дорожнього руху і корегувати, що необхідно, тому що це стосується життя людей, яке є найбільшою цінністю у світі. Автомобіль буде все більше і більше, тож вимоги до всіх учасників руху повинні бути жорсткішими і відповідальнішими. Автомобіль не прощає помилок, хто б не сидів за кермом чи не йшов по дорозі. Вже зараз для них мало місяця — біля

кожного дому, під вікнами, біля під'їздів, на тротуарах, де ходять люди, стоять автомобілі. Не можна пройти, зайти до під'їзду, під'їхати «швидкій допомозі» чи пожежній машині до будівлі, де сталось лихо, коли дорога кожна секунда... Тому й гинуть люди, бо ми втрачаємо час на допомогу.

Вже зараз потрібно проектувати будинки так, щоб водії могли спокійно ставити свої авто і не переживати за них, щоб це було упорядковано, а не так, як зараз, хто як хоче, так і паркується у спальному районі. Настав час думати про спокій простих громадян, щоб люди вночі відпочивали, а не прокидалися від гучної музики сирен протигінних пристроїв, не дихали вихлопними газами, коли прогрівають автомобіль. Давайте всі разом об'єднаємося і будемо боротися за наше життя, за безпеку на дорогах, за чисте повітря і екологію. Тому закликаю читачів «Кримської світлиці» до обговорення цієї проблеми на сторінках нашої газети.

Віктор ГАВРИЛЮК
м. Сімферополь

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), що його було підписано Президентом України 13 квітня, в Страсну п'ятницю, набрав чинності 19 листопада 2012 року [1]. Зазначений Закон визначає порядок кримінального провадження та містить новели, які досі не були приєднані до вітчизняного кримінально-процесуального законодавства. На наш погляд, заслуговують на увагу як фактивні, так і пересічні людей кримінологічні новели та особливості, що їх містить новий КПК, зокрема, його віктимологічні аспекти. Проблема полягає у тому, що попри свою значущість і центральне місце у події кримінального провадження, в трикутнику Злочинець – Жертва, остання, зокрема особистість потерпілого, менше всього досліджується повно та всебічно. Далеко не завжди з'ясовується психолого-кримінологічна характеристика потерпілого як індивідуума, а тому й не враховується в подальшому при виробленні заходів протидії злочинності.

Роман САВОНЮК
доцент, кандидат юридичних наук,
заслужений юрист АР Крим

ВІКТИМОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ПОТЕРПІЛОГО У НОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ

особи, щодо якої навіть складно, наприклад, вжити термін «жертва злочину». У новому КПК відсутня як така стадія порушення кримінальної справи. Потерпіла особа шляхом подачі заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення має право ініціювати внесення про це правопорушення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що і буде початком досудового розслідування (ст. 214 КПК). При цьому важливим є те, що відмову у прийнятті та реєстрації заяви про кримінальне правопорушення Закон (ч. 4 ст. 214 КПК) не допускає, а сам факт прийняття заяви та її реєстрації має бути підтверджено документом, який видається потерпілому.

Новою у Законі (ч. 7 ст. 55 КПК) є також норма про те, що якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності (виділено мною – Р. С.) може бути залучена до кримінального провадження як свідок. Зазначено, що це положення не поширюється на провадження, яке здійснюється у формі приватного обвинувачення. При цьому у справах приватного обвинувачення потерпілий має право подати заяву про вчинення кримінального правопорушення лише протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення певного кримінального правопорушення (ст. 478 КПК).

Правовий статус потерпілого у новому КПК (ст. 55 КПК) отримав подальше зміцнення за рахунок значного розширення прав потерпілого, їх детальної регламентації та поділу на: а) права під час кримінального провадження; б) права під час досудового розслідування; в) права у ході судового провадження в будь-якій інстанції. За законом (ч. 2 ст. 55 КПК) процесуальні права та обов'язки потерпілого особа тепер набуває з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження

як потерпілого. Потерпілому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки. Процесуальний статус потерпілого (ч. 3 ст. 93 КПК) передбачає його право здійснювати збирання доказів (виділено мною – Р. С.) і, чого не було до цього, подання їх слідчому, прокурору, слідчому судді, суду (п. 3 ст. 56 КПК). Як і раніше, потерпілий має право, а не зобов'язаний давати показання під час досудового розслідування та судового розгляду (ч. 2 ст. 95 КПК). У разі давання показань потерпілий зобов'язаний давати правдиві показання під загрозою кримінальної відповідальності (ч. 3 ст. 224 КПК, ст. 384 КК). Обов'язок доказування об-

ставин, що складають предмет доказування у кримінальному провадженні, у передбачених КПК випадках покладається також на потерпілого (ч. 1 ст. 92 КПК). Логічним є запитання, чи гарантує новий КПК більш надійний захист прав потерпілого від кримінального правопорушення, чи новий Закон більш ефективний у справі боротьби зі злочинністю? На перший погляд, так. Разом з тим, аналіз деяких положень (наприклад, ч. 7 ст. 55 КПК) дає змогу дійти певних невтішних висновків. По-перше, в КПК закладено «законні» підстави для впливу і тиску на постраждалу (потерпілу) особу з боку зацікавлених осіб з метою виключити кримінальне провадження та уникнути відповідальності. Має місце порушення принципу публічності, який задекларовано у ст. 25 КПК і де визначено, що «прокурор і слідчий розпочинають досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення...». По-друге, є певне порушення правила, що будь-яка особа у кримінальному процесі може мати відповідний, передбачений законом статус, але аж ніяк не «або-або», за своїм вибором чи за вибором органу досудового розслідування. На етапі досудового розслідування може скластися ситуація, коли у кримінальному провадженні фактично будуть відсутні письмові показання потерпілого від злочинця, що в свою чергу не сприятиме повному та об'єктивному вивченню обставин злочину, особи злочинця, а також особи потерпілого. Новелою нового Закону є норма (ч. 1 ст. 58 КПК) про те, що представником потерпілого – фізичної особи у кримінальному провадженні може бути лише особа, яка має право бути захисником, тобто лише адвокат. Навіть близькі родичі позбавлені права здійснювати захист обвинуваченого. Таким чином, на відміну від попереднього КПК тепер потерпілий не є вільним у виборі захисника своїх прав, як це гарантує ст. 59 Конституції України. Зазначену норму КПК, на наш погляд, не можна вважати навіть колізійною, адже очевидним є звуження прав людини, визначених Основним Законом держави, а тому

ст. 58 КПК має бути приведено у відповідність до ст. 59 Конституції України та усунено монополію адвокатських послуг. Представником потерпілого – юридичної особи, може бути її керівник, інша особа, уповноважена законом або установчими документами, працівник цієї юридичної особи за довіреністю, а також особа, яка має право бути захисником у кримінальному провадженні (ч. 2 ст. 58 КПК). Згідно зі ст. ст. 59, 44 КПК, якщо потерпілим є неповнолітній або недієздатна чи обмежено дієздатна особа, то до участі в процесуальній дії разом з нею має залучатися її законний представник – батьки (усиновлювачі), опікуни чи піклувальники особи, інші повнолітні близькі родичі чи члени сім'ї, а також представники органів опіки і піклування, установ і організацій, під опікою чи піклуванням

яких перебуває неповнолітній, недієздатний чи обмежено дієздатний. Вбачається не зовсім логічним, коли представник потерпілого (ст. 58 КПК) може брати участь у кримінальному провадженні, а законний представник неповнолітнього або недієздатного чи обмежено дієздатного потерпілого (ст. 59 КПК) залучається до участі лише в процесуальній дії (виділено мною – Р. С.) і, що є нічим іншим як рестрикцією, тобто обмеженням, прав зазначених осіб.

Цікавою новелою вітчизняного КПК є право потерпілого на медіацію, тобто примирення з підозрюваним, обвинуваченим на всіх стадіях кримінального провадження шляхом ініціювання або згоди на укладення угоди (ст. ст. 468-473 КПК). У передбачених законом випадках таке примирення є підставою для закриття кримінального провадження. Новим у цьому сенсі є те, що сам злочин щодо особи набуває нового правового формату, формату її власності та стає предметом угоди (про примирення), як у цивільному праві за умови задоволення певних, зокрема, матеріальних вимог потерпілого. Враховуючи незадовільне матеріальне становище значної частини суспільства, а також стан правосвідомості та ментальність співвітчизників (мається на увазі не тільки потерпілий), не виключена можливість якщо не масового, то вибіркового застосування цього правового інституту і, відповідно, уникнення окремими підозрюваними (обвинуваченими) за-

служеної кримінальної відповідальності.

Законом (п. 10 ст. 56 КПК) передбачено право потерпілого на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди. Новим у цьому сенсі є те, що така шкода потерпілому може бути компенсована за рахунок Державного бюджету України, правда з певним застереженням: «у винятках і в порядку, передбачених законом» (ч. 3 ст. 127 КПК). Важливо, що вперше у вітчизняному кримінальному провадженні на практиці може бути зrealізована давню задекларовану Основним Законом України (ч. 2 ст. 3) конституційна норма про те, що забезпечення прав людини є головним обов'язком держави. Для суспільства загалом і кожної людини зокрема дуже важливо, щоб правовий механізм відшкодування (компенсації) шкоди потерпілому державою, який, сподіваємось, буде запроваджено, став дієвим та ефективним. За результатами досудового розслідування тепер буде складатися обвинувальний акт, у якому слідчий обов'язково повинен вказати анкетні відомості кожного потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання (не реєстрації – Р. С.), а також громадянство (п. 3 ст. 291 КПК). Про особливості потерпілого – юридичної особи та необхідність вказувати її дані чи відомості в статті чомусь не зазначається. Отже, як і майже десять років тому, все ще залишається актуальним висновок провідного вітчизняного вченого-кримінолога А. Залюка про те, що «є підстави твердити, що теоретичні та особливо методологічні проблеми розробляються не глибоко, не достатньо творчо... професійний кримінологічний аналіз не проникає в глибину процесів і явищ злочинності, її чинників та практики боротьби з нею» [6, с. 5]. Будучи соціально-правовою наукою, кримінологія на підставі чинних законів за більш повного, якісного та раціонального використання методів і методик, зокрема й кримінально-процесуальних, безумовно, має резерви щодо збільшення внеску у справу боротьби зі злочинністю. Нагальна потреба вироблення ефективних практичних заходів контролю за злочинністю та попередження вчинення нових злочинів переконує у необхідності більш активного розвитку в Україні такого самостійного наукового напрямку, як «Кримінально-процесуальна кримінологія» [7]. І що в свою чергу буде сприяти успішній реалізації положень нового кримінального процесуального законодавства України.

Житель кримського міста Саки, який два роки тому загубив паспорт, став боржником банку, що вимагає погашення боргу в розмірі 15 тисяч грн. Про це повідомляє відділ зв'язків з громадськістю та ЗМІ кримської міліції, передає кореспондент УКРІНФОРМУ.

«У Сакський міськвідділ міліції звернувся 30-річний місцевий житель, який повідомив, що став жертвою шахрайства – за загубленим ним 2 роки тому паспортом невідомими оформлено кредит у розмірі 15 тисяч гривень», – повідомили у кримському главку МВС.

За даними міліції, чоловік отримав письмові претензії з приводу погашення кредиторської заборгованості. Потерпілий спочатку не надав значення повідомленню банку, вважаючи лист помилкою, однак, отримавши інформацію про свій борг повторно, звернувся до міліції.

У даній ситуації правоохоронці побачили ознаки злочину, передбаченого ст. 190 КК України. Міліцією розпочато розслідування з метою встановлення осіб, що скористалися чужим паспортом і присвоїли кошти банку.

Податкова міліція Донецької області виявила сто підприємств, зареєстрованих на підставних осіб. Про це повідомляє прес-служба ДПС області.

«Співробітниками податкової міліції ДПС у Донецькій області виявлено групу осіб, яка займалася перереєстрацією підприємств на підставних осіб і надавала послуги з прискорою процедури банкрутства керівникам платоспроможних підприємств. За 2012-2013 рр. цією групою було перереєстровано на підставних осіб близько 100 підприємств. Надалі ці підприємства використовувалися у схемах ухилення від сплати податків», – йдеться у повідомленні.

Для ініціювання процедури банкрутства у Господарському суді Донецької області групи з використанням бланків простих векселів створювали неіснуючу (фіктивну) заборгованість.

За попередніми оцінками, збитки від діяльності цієї групи, що складається з трьох чоловік, – понад 7 мільйонів гривень. Ведеться слідство.

Прокуратура відкрила кримінальне провадження за фактом розкрадання бюджетних коштів посадовцями Коломийської міськради та приватного підприємства на зведенні пам'ятника Івану Франку. Про це кореспонденту УКРІНФОРМУ повідомили в прес-службі прокуратури Івано-Франківської області.

«Франківські особи Коломийської міської ради та одного з приватних підприємств розікрали 115 тис. грн. бюджетних коштів на роботах зі зведення постаменту до пам'ятника Івану Франку. За фактом розкрадання бюджетних коштів Коломийською міжрайонною прокуратурою розпочато кримінальне провадження за ч. 2 ст. 191, ч. 1 ст. 366 КК України», – повідомляє прес-служба обласної прокуратури.

За словами правоохоронців, коломиїські чиновники внесли завідомо неправдиві відомості до актів приймання виконаних робіт та завищили їхню вартість. Зведення постаменту до пам'ятника Франку розпочалося торік, у травні, на замовлення Коломийської міськради. Завершилися воно в жовтні минулого року, заявлена вартість робіт складала 659 тис. грн.

ЛІТЕРАТУРА: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України (текст). – К.: «Центр навчальної літератури», 2012. – 254 с.; 2. Кримінологія. Перевод з чеського. Под ред. д. ю. н. Н.А. Стручкова. – Москва, Прогресс, 1982. – 240 с.; 3. Кримінологія: Учебник для вузів / Под ред. д. ю. н. В.Н. Бурлакова, д. ю. н. Н.М. Кропачева. – СПб.: – Санкт-Петербурзький університет. Питер, 2004. – 427 с.; 4. Кримінологія: Учебник / Беляев Н.А., Волгарева И.В., Кропачев Н.М. и др. Под ред. В.В. Орехова. – СПб.: – Изд-во С.-Петербурзького університета, 1992. – 216 с.; 5. Туляков В.А. Віктимологія (соціальні і кримінологічні проблеми) // Юридическа література. – Одеса, 2000. – 336 с.; 6. Закалюк А.П. Стан та перспективи розвитку кримінологічної науки в Україні / А.П. Закалюк // Вісті Кримінологічної Асоціації України. Альманах. Випуск 1. – Харків, Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2004. – С. 3-16.; 7. Савонюк Р.Ю. Кримінально-процесуальна кримінологія: до визначення поняття, об'єкта та предмета / Р.Ю. Савонюк // Матеріали IV звітної наук.-практ. конференції професорсько-викладацького та курсантського (студентського) складу Кримського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ: У 2 ч. – Сімферополь. ДОЛЯ, 2002. Ч. 1. – С. 115-117.

Лінія Маннергейма... Скільки про це чула, хотіла довідатися більше, глибше, і якимось натрапила на книгу Валентина Чемериса «Генерали імперій». Цей художньо-історичний роман так мене захопив, що я його за кілька годин «проковтнула» — і тепер хочу переказати її зміст та рекомендувати усім читачам.

Петро Дорофійович Дорошенко і Карл Густав Еміль Маннергейм. Що спільного між ними, чому відомий український письменник Василь Чемерис об'єднав розповідь про долі цих двох історичних постатей в одну книжку? Один жив у XVII столітті, а другий — більш ніж на два століття пізніше, один був українцем, другий — фіном. Але якщо придивитися уважніше, то спільного в українського гетьмана та національного героя фінів багато. Вони певний час служили Російській імперії, обидва домоглися високих чинів. Але і у Дорошенка, і у Маннергейма було в серці щось, перед чим неспроможні встояти ані чини, ані імперії. Це «щось» — любов до Батьківщини. Саме заради цього і Дорошенко, і Маннергейм кинули виклик імперії, саме цьому вони присвятили своє життя...

З Росією у 1654 році «возз'єдналася» вільна козацька республіка Богдана Хмельницького, «возз'єдналася» з іменем Україна, але невдовзі після відомого скороспішного акту в Переяславі вона прокинулася чомусь вже раптом... Малоросією. Хоча жодних катаклізмів ніби і не було, та Україна либонь чи не крізь землю провалилася, уступивши свої терени якійсь Малоросії. Відповідно позникали й українці, теж добровільно віддавши свою батьківщину якимсь малоросам, що невідь-звідки взялися (пізніше вони стануть ще й «хахлами»), та й сам гетьман український на той час уже йменувався «героєм древній Малоросії» (пушкінські слова). Така дивна метаморфоза стала одним із перших результатів (прогресивного, як прийнято називати все, що пов'язано з Переяславською радою) того дивного «возз'єднання», коли Росія самовільно, не питаючи, звісно, на те згоди самої України, переймувала її в Малоросію, а українців — у малоросів.

У 1662 році було створено приказ «Малая Росія», більш відомий як Малоросійський, що й став центральним органом державного управління, що видав справами перейменованої України. Знаходився він у Москві й підпорядковувався Посольському приказу — без його санкції навіть вибори гетьмана чи козацької старшини вважалися недійсними, як і судові постанови, а тому в Україні невідь-звідки раптом з'явився якийсь малоросійський гетьман.

І коли Москва величала його малоросійським гетьманом, Петро Дорошенко обурливо протестував, — як, між іншим, і проти експансії Росії в Україну та перейменування його батьківщини в якусь Малоросію, а українців — у малоросів. Але всі його протести анічогісінько не дали. На них у Москві звертали увагу, але вже як на прояви сепаратизму (пізніше буржуазного націоналізму), з яким треба нещадно боротися. І — боролися. (Здається, ще й досі борються).

Першим із гетьманів козацької республіки, створеної Б. Хмельницьким, було схоплено Дем'яна Многогрішного за сином. Перевезено до Москви і після допитів і тортур обох заслано до Тобольська, де їхні сліди й загубилися. Другим у Сибір було відправлено

кошового отамана Івана Сірка. Петро Дорошенко був третім. І це не рахуючи козацьких старшин — полковників, сотників, осаулулів, яких юрбами гнали до Сибіру.

Отже, Петро Дорошенко — козак з діда-прадіда. Всі старшинські уряди перейшли від малого до великого, і славу серед товаришів рано здобув кмітливості і хоробрістю. Знав з перших рук Запоріжжя з Хортицею і Великим Лугом («Січ нам — мати, а Великий Луг — батько»), і річки, і море, і загалом свою Україну по обидва береги Дніпра, вмів тримати в руках шаблю і самопал, норовистого коня в узді, в козацькі поводири рано вибився завдяки власному розумові та вченості.

А втім, спершу навчався в Києво-Могилянській академії, добре знав всесвітню історію, риторіку, літературу, Святе Письмо, польську і латинську мови, володів оратор-

кращих. Дипломат у 26 років. До останніх днів свого життя залишатиметься патріотом Вітчизни, «упевненим у правоті боротьби українців проти національно-релігійного гноблення, за козацькі вольності». 1655 рік — Петро Дорошенко — наказний полковник, 1657 — з волі гетьмана Хмельницького — прилуцький полковник (на цій посаді перебував шість років). Уже тоді стояв на позиціях щодо необхідності створення української незалежної держави «від Путивля до Самбора».

Влітку 1659 року разом з гетьманом І. Виговським брав дієву участь у знаменитій Конотопській битві, де російські війська зазнали нищівної поразки і великих втрат. У 1665 році Петро Дорошенко стає гетьманом, так починається його хресний шлях на голгофу України — за її волю і незалежність...

бачив Україну тільки в складі Росії.

Зрештою, проти протекторату якоїсь держави не був і Дорошенко, але протекторату лише тимчасового. Якщо у самих не вистачає сил об'єднати Україну, то, гадав він, це зробити можливо чи то під протекторатом польського, чи московського царя. А вже об'єднана Україна, був він упевнений, зміцнившись, виборє ширшу автономію — чи від короля, чи від царя. А вже маючи її, зручно ведучи політику між Росією, Польщею і Туреччиною, можна досягти й повної незалежності...

У тій частині Дорошенківського плану, що стосувалася Росії, це була наївність. Хто-хто, а Росія те, що хоч раз брала, вже ніколи не відпускала на волю.

За одинадцять років свого гетьманства Дорошенко зазнав усього — успіхів і невдач.

«ЛЮБОВ К ОТЧИЗНІ ДЕ ГЕРОІТЬ...»

П. Дорошенко

ським мистецтвом, мав непоганий літературний смак і стиль.

Дипломат, дипломатичну школу пройшов у великого Богдана. Був знайомий з керівниками московської політики щодо України, знав ханів і султанів, відповідно знав турків і татар. Мав особисті заслуги перед Військом Запорозьким. Неодноразово вів переговори з послами Польщі, Москви, Туреччини, Криму, очолював дипломатичні місії і передові загоны у полі. І в той же час був неперевершеним воїном, керівником козацтва і всієї козацької держави. Міщани, козаки, простий люд дуже любили й поважали гетьмана.

Його дідом був соратник славетного Петра Сагайдачного гетьман Михайло Дорошенко, який доклав і своєї невисулою праці у створення новосотенного устрою Козацької України, котрого так шанували козаки (це про нього співали і співають в Україні «Ой на горі та жінці жнуть, а попід горою, яром долиною козаки йдуть...» та про те, що «Дорошенко веде своє військо хорошенсько»). Батько Дорофій був відомим козацьким полковником, рідні брати Григорій та Андрій теж були полковниками. Одне слово, — династія захисників і творців нової козацької України.

У 22 роки Петро Дорошенко — козак гетьманської сотні, куди відбирали кращих з

Вже через два роки Московія завдала Україні, своїй союзниці і майже сестрі, перший відчутний удар у спину. Це була зрада, нічим не замаскована, коли Москва, припинивши гру у рівноправність та братерство, в односторонньому порядку (хоча після Переяславської угоди не мала ні морального, ні юридичного права це робити) укладає з Польщею в селі Андрусові, що біля Смоленська, угоду про припинення війни 1654-1667 років і підписує з нею перемир'я.

В ході утаємничених переговорів, поза спиною України, було досягнуто компромісу: Польща повертала Московії Смоленськ і Сіверську землю, схвалювала входження до складу Московії Лівобережної України — свого роду анексія, а як дяку за це Московія віддавала Польщі (не маючи на віддання жодного права) Правобережну Україну; таким чином дві хижачки розітнули живе тіло України навпіл і по Дніпру возвели штучний кордон... Такою ціною підлості і зради Московія купила собі мир. Унаслідок громадянської війни козацька Україна виявилася розчленованою на два гетьманства зі своїми урядами, вона була надзвичайно спустошена воєнними діями, епідеміями та голодуваннями. У середині 60-х років Правобережна Україна втратила не менше 60-70% свого населення.

У такі смутні часи на чолі Правобережної України стає Дорошенко. Що собою тоді являли дві України? Лівобережна — напів-офіційно — Гетьманщина, офіційно, — бо перебувала у складі Російської держави, — мала Росія або Малоросія, до якої входила територія сучасних Чернігівщини, Полтавщини, західних районів Сумської, східних Київської і Черкаської областей.

Правобережна Україна за Андрусівським перемир'ям у 1667 році відійшла до Речі Посполитої і в її складі перебувала до 1793 року, тобто 126 років. Охоплювала територію сучасних Київської, Черкаської, Кіровоградської, Житомирської, Вінницької, Хмельницької, Рівненської і Волинської областей. Гетьман Правобережної України П. Дорошенко не полишав спроби об'єднати дві України в одну і зробити її незалежною і самостійною державою — на відміну від лівобережного гетьмана Самойловича, який

Як би тяжко не було, він ніколи не падав духом і завжди знаходив вихід. Але так було тільки до осені 1676 року, коли його становище почало погіршуватись катастрофічно.

Затиснутий зі своєю ідеєю незалежності між Польщею та Московією з одного боку, і між Кримом та Туреччиною з іншого, він метався, як звір у клітці. Поміч татар, яких гетьман закликав на Україну, вже всіх жахала. Вони нищили по містах і селах, грабуючи та захоплюючи в неволю людей. Всі кляли гетьмана. Насувався голод. Ситуація погіршувалася, все вказувало на те, що вже кінець Дорошенку та його ідеї незалежності. Він фактично був в облозі, Чигирин був відрізаний від усієї України. Сили, аби дати відсіч, у Дорошенка не було, а марно кров проливати він не хотів. Був стомлений не так фізично, як духовно, не міг повірити, чому ніхто не підтримує ідею незалежності своєї, своєї ж — не чужої! — України.

У Москві з великою помпою відбулася церемонія передачі цареві привезених з України клейнодів переможеного гетьмана Правобережної України, й одночасно святкувалася вікторія над непокірним Дорошенком. Клейноди відіслав Самойлович у Москву, їх везли по вулицях, зігнали людей, всіляко насміхаючись, булаву і бунчук несли головами донизу. Цар Федір Олексійович був задоволений, що «наконець-то!» — почувався переможем, який щойно виграв одну з найважливіших битв. Самойлович був і залишався вірним холопом його величності. А Дорошенко був вельми достойним противником. «Який жаль, що Дорошенко більше любить свою Україну, як Московію, — сказав цар. — Ні живим, ні мертвим Дорошенко не повинен повернутися!»

І до волі було, як до неба. До цієї довгожданого миті треба пережити 314 років, не гетьману Дорошенку, нам...

* * *

А як же борюся за незалежність своєї Вітчизни і чого досяг знаменитий фінський «гетьман» — генерал Маннергейм? Про це за книгою В. Чемериса хоч розповісти в наступних публікаціях.

Марина ВОЛОШИНА

с.мт. Чорноморське, АР Крим

КАВАЛЕР ОРДЕНА ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА № 2

Нестор Іванович Махно...

Ну хто не знає його — визначного військового і політичного діяча часів братовбивчої громадянської війни на півдні України. Знайти щось нове про цю непересічну особистість стає все важче.

Та все ж таки час від часу з глибин державних і приватних архівних сховищ, зі сторінок різного роду публікацій до нас, читачів «КС», доходять нові чи призабуті факти, які дають можливість по-новому, в позитивному плані поглянути на життя і діяльність Нестора Івановича Махна. І це радує.

Все це потрібно ще і для того, щоб зняти зашкарублу полуду фальші та зловорожого лжеінформації, які десятиліттями вбивалися у нашу пам'ять і свідомість, як лише мова заходила про Нестора Івановича.

В останньому випуску УРЕ, приміром, читаємо: «Махно Нестор Іванович (1884-1934) — ватажок контрреволюційних анархістсько-куркульських банд на Україні 1918-1921 років. Після розгрому махновщини втік за кордон...». Оце, власне, і все.

Отож усі «ліміти» на словесну гидоту вичерпані, пора сказати і добре слово про Нестора Івановича. (Хоч, звичайно, ця людина — не

ангел, у його житті всяке бувало).

У цих газетних нотатках автор не ставить перед собою мету висвітлити всі суперечливі складності життєвого шляху Нестора Махна. Натомість із загального інформаційного потоку новинок виокремимо для подальшої розмови лише два епізоди.

* * *

Йшов 1918 рік. Радянська Росія була охоплена вогнем громадянської війни.

У кінці року антибільшовицькі сили півдня країни об'єдналися у Добровольчу армію, яку очолював генерал А. І. Денікін.

До червня 1919 року значна частина України, у тому числі і Донбас, а також Белгород, Царицин були у руках білої гвардії. У липні розпочався новий наступ Добровольчої армії, вона захопила Воронеж, ввійшла в Курськ і Орел, підійшла до Тули. До Москви залишався лише один перехід. Зі всею очевидністю постало питання: бути чи не бути Росії радянською?

Ось у цей критичний момент і відіграли свою роль військові з'єднання Ф. К. Миронова і Н. І. Махна.

Але їхні імена як «ворогів народу»

марно шукати на сторінках відповідного розділу офіційної історії СРСР. І лише зараз ми дізнаємося про те, яку вирішальну роль у тих воєнних діях відіграли Друга кінна армія Ф. К. Миронова і бригада Н. І. Махна.

Справа в тім, що якраз у цей час селянські повстанські загоны під проводом Нестора Івановича ввійшли до складу Задніпровської стрілецької дивізії Червоної Армії, розгорнули «другий фронт» у тилу Добровольчої армії. Своїм стрімким ударом вони захопили Бердянськ, Маріуполь, Таганрог, порушили управління армії Денікіна, знищили її тилові бази.

Настав перелом...

Читачам «КС» потрібен доказ? Ось один, але промовистий факт. З ініціативи голови Революційної військової ради республіки Л. Д. Троцького якраз у цей час був заснований перший нагородний знак — Орден Червоного Прапора. 28 вересня 1919 року ВЦВК оприлюднив Указ про нагородження орденом. Ось вони, перші

кавалери Ордена Червоного Прапора, як вони в алфавітному порядку зафіксовані в Указі:

— Блюхер Василь Костянтинович;

— Махно Нестор Іванович;

— Миронов Філіп Кузьмич.

Сумна доля цих активних учасників громадянської війни — Ф. К. Миронов у 1921 році був розстріляний як «ворог революції», В. К. Блюхер загинув у катівнях НКВС у 1938 році, Н. І. Махнові довелося покинути батьківщину і в злиднях закінчити життя за кордоном. Із героїв громадянської війни всі вони перетворилися в її антигероїв.

* * *

Н. Махно

Наступний сюжет стосовно Н. І. Махна був для автора цих нотаток несподіваним. Ще у 1991 році, гортаючи газету «Голос України» за 23 березня, я побачив портрет Нестора Івановича, а під ним невеличкий, всього на дванадцять рядків, його вірш «Зло».

Якби не було вказано, що автором пое-

тичної мініатюри є Нестор Махно, я б сам не здогадався. Своєю формою і змістом, умінням лаконічно подати важливу і актуальну для всіх часів тему, вірш виявляв поетичну майстерність її автора. Такий поетичний твір написати випадково неможливо. Але судіть самі...

ЗЛО

Заходило сонце, вечірня імла
Кривавим багрянцем горіла.
Сполюхана пострілом тиша села
Собачим вицанням тремтіла.
Дивалось: чоловік.
О зрадлива мить...
З рушничі дим цівкою в'ється.
Собака в агонії кров'ю хрипить,
А поруч хлопчина сіється.
Схвалося сонце, та морок не вкрив
Кривавого сіней перину.
Озянь, чоловіче!
Не пса ти убив,
Ти убив у дитині людину.

Переконаний, що це не єдиний поетичний твір Нестора Івановича. Можливо, в якихось державних і приватних сховищах зберігаються твори, що вийшли з-під його руки... То, може, хтось із читачів «КС» допоможе знайти і оприлюднити ще щось з поетичної спадщини кавалера Ордена Червоного Прапора № 2?

Павло МАЗУР,

красзнавець

м. Маріуполь

ТРИЗУБИЙ СТАС — ГАЛИЧЧАНИН ІЗ СИБІРСЬКИМ КОРИННЯМ

Рік тому прочитав у «Дні» коротеньку, але дуже цікаву статтю Галини Мойсєєвої «Простори любові від Тризубого Стаса». Йшлося у ній про відомого барда Стаса Щербатих, який на той час міг би святкувати свій 64-й день народження. На жаль, Тризубий Стас пішов з життя у 2007 році, трішки не доживши до свого 59-ліття... Стаса Щербатих я кілька разів бачив під час виступів, але якось не дуже акцентував увагу на тому, що він — етнічний росіянин. Мабуть, тому, що не був у цьому переконаний. Але в замітці Галини Мойсєєвої ця

обставина підкреслювалася: «Боже, дай нам, українцям, стільки любові до України, скільки її було в етнічного росіянина Станіслава Щербатих! Дай нам усім, Всевишній Царю, так полюбити рідну українську мову, опанувати її й оволодіти так, як покохав, відчував і благодійствував нею цей уродженець Алтайського краю...». На жаль, замітка ця зникла з поля мого зору (як це часто буває у жадібних до інформації журналістів, які тримають вдома стоси газет), а віднайшов я статтю зовсім нещодавно. І виявилось, що тепер уже на носі кругла дата — 65-річчя з дня народження Стаса Щербатих. Почав збирати про нього інформацію; якось зайшов у Інтернет і ось що дізнався.

Виявляється, після смерті батька Стас зовсім маленьким з родиною переїхав в Україну — до тітки в Івано-Франківськ. Дядько Станіслава був вояком УПА, за що відбув 10 років у сталінських концтаборах. Музичну освіту здобув приватно. Спочатку працював музикантом у ресторані. Після одруження, як справжній романтик, разом з дружиною з метою покращення матеріального становища подався на Камчатку, де працював художником, фотографом, директором Будинку культури. Після повернення в Україну серйозно зайнявся роботою у документалістиці і мультиплікації. Найвідомішими роботами є документальні фільми «Проводи на полонину» та «Людина і нафта», а також мультики: «Сонечко, бульдозер і я», «Армагедон», «Верблюди», «Пігмаліон».

На міжнародному фестивалі «Ки-

номарина-75» мультфільм «Сашкова чайка» отримав бронзову нагороду.

На «суцільну українізацію» і тотальне перевтілення росіянина, сина росіянина, випускника російської школи і представника відповідного середовища вплинули дві Жінки. Перша — дружина Марія, українка з Львівщини, а друга — політична атмосфера того часу. У ті роки дуже популярним в Україні і у діаспорі був Львівський естрадно-гумористичний театр-студія «Не журись!». З 1991 року у Стаса разом з ними починаються гастрольні тури.

Своє сценічне псевдо Станіслав жартома пояснював тим, що має три зуба: один — на комсомол, другий — на компартію, третій — на профспілку. З середини 1990-х Станіслав жив у Києві. Важкі часи перебування мали суттєвий вплив на творчість, і Тризубий Стас стає батьком відомого всеукраїнського гімну голодних студентів. Тризубий Стас творив, віддзеркалюючи зміни навколо. Його пісні були різними: і веселими, і дещо трагічними, і філософськими, але всі вони були про наше життя...

Станіслав Щербатих став автором сотень гумористично-сатиричних пісень, які принесли співаку всеукраїнську популярність. Його ім'я стоїть в одному ряду з іменами Віктора Морозова, Василя Жданкіна, Андрія Панчишина.

Взагалі Тризубий Стас — один з найтитолованіших українських бардів. Він — лауреат фестивалів авторської пісні «Оберіг» (Гран-прі), «Білі вітрила», дипломант першої «Червоної роти», гастролював в Аргентині і Бразилії. Йому навіть до-

Сергій Мороз

Ігор Якубовський

велося виступити на фестивалі в Сопоті (він тоді спеціально переклав свої пісні польською).

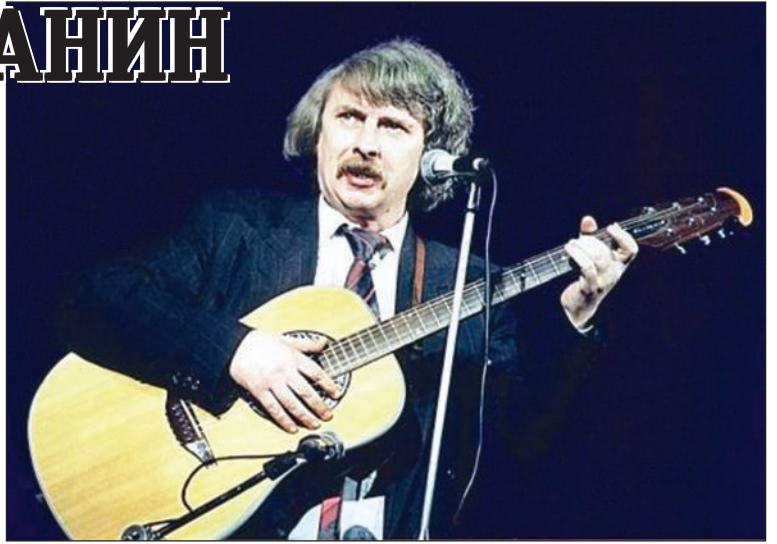
Автор понад 300 пісень та 1300 коротких анімаційних фільмів, а також опери «Корова Середа», фантастично-кримінального роману «Нічия земля» і кількох оповідань.

Останні роки життя Станіслав працював дизайнером у редакції журналу. У 2005 р. був членом журі Всеукраїнського фестивалю бардівської пісні «Срібні Струни» (неподалік м. Корсунь-Шевченківський, Черкаська обл.).

Помер Станіслав Щербатих 24 січня 2007 року від третього інсульту у віці 58 років. Похований на кладовищі Дем'янів Лаз поблизу Івано-Франківська.

І хоча інформації про Стаса було достатньо, я дуже хотів записати на диктофон спогади його друзів. Журналістка Галина Мойсєєва радила зустрітися з відомими бардами Сергієм Морозом та Ігорем Якубовським, які удвох складають цікавий творчий дует «Простір музики». Коли був у Києві, мені пощастило зустрітися з хлопцями напередодні їхнього запису на радіо. Ось що розповів Сергій Мороз:

— З Тризубим Стасом ми познайомилися на фестивалі «Оберіг», який проходив у 1990 році в Луцьку. Це був дуже родинний бардівський фестиваль. Ми жили в готелі «Лучеськ» і днів чотири-п'ять практично не спали, бо і вдень виступали, і вночі грали одне для одного. Тоді і Стас співав свої пісні, ми з них усі сміялися. Твори у нього всі були україномовні, але Стас підкреслював, що він — росіянин. Він народився на Алтаї, але мама з якихось причин відвезла його до своєї сестри в Івано-Франківськ. На нього справив велике враження її чоловік, колишній вояк УПА. Під його впливом він і виростав. Це — генетичний росіянин, який зробив величезний внесок у розвиток української культури. Просто про це ще мало хто говорить. Він не просто був гумористом. Його інколи порівнюють з Володимиром Висоцьким. Але це зовсім інші площини буття і творчості. Володимир Висоцький — це була ціла епоха в розвитку Радянського Союзу, в розвитку і становленні авторської пісні — дуже специфічної, соціальної, гумористичної... А що стосується Стаса, то це і гумор, і сатира, і гротеск. Але це справжній український гумор з добротою всередині. На відміну від Володимира Висо-

цького, який теж був доброю людиною, але то була доброта сибірська — на рівні «точки замерзання». Стас же був теплішим... Він був дуже товариським і відгукувався на всі акції, які тільки могли бути. Як і всі барди, він потерпав від браку коштів... Цей жанр ніколи ніким не підтримувався і не фінансувався. Але Стас був людиною надзвичайно творчої потуги і все освоював сам. Якщо була необхідність, він їхав з дружиною Марійкою заробляти в Тюмень. Освоював будівельні професії, виготовляв якісь панно, і рибу ловив — все, що давало якийсь заробіток. Останнє, що він засвоїв, це було програмне забезпечення для дизайну серйозних журналів. Деякий час був головним дизайнером популярного журналу автомобілістів. Сам робив верстку. Це було величезне навантаження! До того ж Стас мав дві пристрасті: каву і цигарки. Багато працював ночами. З життя пішов раптово, несподівано для всіх...

Запитаю у Сергія про сина Тризубого Стаса — Володимира Щербатих. Сам про останнього нічого поки що сказати не можу, хіба що голос чув по телефону. Голос приємний. Запитав, чи грає Володя на гітарі? Чи не збирається продовжити бардівський шлях батька?

— Він вчиться, він грає, співає, але в кінцевому результаті успіх Володимира залежатиме від внутрішнього бажання рухатися в цьому напрямку. Бо все визначає намір. Якщо енергія наміру велика, то все буде. У Стаса була колосальна енергія наміру! Якщо він щось надумав, то відразу брав і робив. Захотів написати роман — написав. Окрім того, у нього є ще ніким не поставлені п'єси. Є багато віршів, які неозвучені...

Ставлю ще одне запитання, яке мене дуже цікавить: Стас контактував переважно з людьми української культури?

— Він контактував з усіма. Звичайно, був фіксований на українській культурі в межах свого жанру... Але він добре розумівся і на російській культурі. Він кожному роздавав своє, був «багатовекторним», глибоким митцем. Тому власть імуші про нього намагаються тепер навіть не згадувати. Бо навіщо? Щоб люди, боронь Боже, попротестували? Хай краще сплять...

Стас добре володів англійською — вивчив самотужки. Вирішив і досяг мети, у нього була така вдача — він був гіпертворчою людиною! На жаль, при цьому недбало ставився до свого здоров'я. Його душа просто спалувала тіло. Робила з ним усе, що хотіла... По-іншому й бути не могло, бо він почав писати майже в 40 років. І вже через якихось 15 років міг похвалитися трьома сотнями пісень! Володимир Висоцький теж написав багато — більше шестисот пісень. Але, по-перше, почав писати рано, десь у 20 років, а по-друге, був актором, завжди був на виду, міг спілкуватися з різними людьми. А Стас був звичайним собі хлопцем... Оригінальним хіба що в одному: мав сибірське, алтайське коріння і цілком галицьке, патріотичне виховання.

Сергій ЛАЩЕНКО

РОСІЙСЬКА ТЕЛЕКОМПАНІЯ ПЕРЕПРОСИЛА ЗА ТЕ, ЩО ПОРІВНЯЛА ШЕВЧЕНКА... З ГІТЛЕРОМ

Українці в Оренбурзі розцінили як ксенофобію і розпалювання антиукраїнських настроїв відеосюжет, показаний на державному каналі «Оренбург» 10 березня, в якому автори порівняли Тараса Шевченка з Гітлером і заявили про непотрібність проводити в Оренбурзі Фестиваль української культури «Шевченківський березень».

Це зазначається в листі Оренбурзької обласної громадської української культурно-просвітницької організації ім. Т. Г. Шевченка губернаторові Оренбурзької області Юрієві Бергу з проханням дати публічну оцінку цьому сюжету і його авторам, повідомляє кореспондент УКРІНФОРМУ в РФ. «На одностайну думку української громади

Оренбурзької області та членів її національно-культурних організацій, цей відеоролик було витримано в ксенофобському ключі», — зазначається в листі. У громаді вважають, що за допомогою тенденційно підібраних фактів і прямої брехні автори створили враження про русофобський характер творчості Шевченка, який провів в Оренбурзі у заслання десяти років.

В організації зазначають, що Шевченко у своїх віршах виступав не проти братського російського народу, а викривав насильство і свавілля самодержавства. В українській громаді нагадали, що 200-річчя із дня народження Т. Г. Шевченка відзначаються в 2014-му році спільно Україною та Росією.

При цьому на проведення «Шевченківського березня» з бюджету Оренбурзької області не виділено жодного рубля, відтак, ініціатива телевізійників заборонити захід, організований на кошти української громади, «виглядає досить дивно».

Головним аргументом оренбурзьких телевізійників, «покликаним» довести русофобію Шевченка, став наступний пасаж. «За ненависть Тараса Шевченка до росіянина фашисти дозволяли ставити його портрети поряд із портретом Гітлера і зберегли його пам'ятник у Києві», — сказано в сюжеті, який місцева громада вимагає прибрати із сайту ДТРК «Оренбург» як такий, що «порушує традиційні для регіону міжнаціональні мир і злагоду».

* * *

Держкомпанія «Оренбург» у прямому ефірі минулого тижня вибачилась за сюжет, у якому Тарас Шевченко був порівняний з

Гітлером. Про це заявила директор філії телекомпанії Лариса Мурашова, повідомляє сайт телеканалу.

«Була допущена низка некоректних висловлень про творчість Тараса Григоровича Шевченка. Маю запевнити глядачів, що автор не хотів своїм сюжетом зачепити почуття національної гордості українського народу», — заявила вона. «Проте ми шкодуємо із приводу резонансу, який викликала ця тема, і компанія приносить свої вибачення всій українській громадськості», — додала Л. Мурашова.

«Журналісти ДТРК «Оренбург» із повагою ставляться до культури українського народу, що підтверджує наша щоденна робота в ефірі», — зазначила вона. Крім того, телеканал продемонстрував коментарі губернатора області й інших представників громадськості краю, які коментували образливий сюжет.

ЧОМУ ЛИШЕ ЧЕРКАЩИНА, А НЕ ВСЯ УКРАЇНА

ВШАНОВУЄ 200-ЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ ВСЕСВІТНЬОЇ СЛАВИ УКРАЇНСЬКОГО СПІВАКА ТА КОМПОЗИТОРА СЕМЕНА ГУЛАКА-АРТЕМОВСЬКОГО?

(Закінчення. Поч. у № 11)

Гуманітарна катастрофа як для музею родини Симиренків, так і для музею Семена Гулака-Артемівського настала в середині 1990-х років. Саме у той період в Гуляківському музеї зникла більшість експонатів, зібраних краєзнавцем Георгієм Ковалем. Проте значну частину їх врятувала і зберегла ще одна героїчна представниця мистецького роду О. О. Шляхова. З цієї вродливою й інтелігентною жінкою я мав кілька зустрічей. Похилого віку, але ще енергійна і жвава, вона болісно сприймала гуманітарну руйну. Як і краєзнавець Коваль, Шляхова не полишала надію на те, що на батьківщині всевітньо відомого співака і композитора все-таки буде створено музей славетного земляка та родича. Музей почав відроджуватися лише на початку 2000 року. Готуючись до 200-літнього ювілею Семена Гулака-Артемівського, майже у день його народження, 16 лютого 2010 року, відбулося урочисте відкриття музею видатного митця. Для нього виділили приміщення колишнього районного суду у самому центрі міста і поблизу пам'ятника композитору та співаку. Тож городищенці до визначного ювілею ретельно стали готуватися вже давно.

Нинішня районна адміністрація (голова Олександр Ганжа) та районна рада народних депутатів (Олександра Біба) з розумінням поставилися до ініціативи громадськості на державному рівні відзначити 200-ліття від дня народження видатного земляка. Керуюча справами Городищенської районної ради Тетяна Миколаївна Горідько та директор районного Пала-

цу культури ім. Семена Гулака-Артемівського, заслужений працівник культури Микола Ковальчук майже за рік до ювілею стали оббивати пороги не лише Міністерства культури, уряду, але й Верховної Ради. Проте заплітована і бездіяльна Рада навіть не розглянула пропозицію городищенських ентузіастів щодо державного вшанування пам'яті видатного композитора та співака. Нагадаємо, що такою державною справою, як відзначення ювілеїв видатних діячів національної культури, мали б опікуватися перш за все Міністерство культури та мистецькі творчі спілки. Саме вони, а не поодинокі ентузіасты і мали б клопотатися про державне вшанування видатних діячів. Безумовно, це стосується і знакового ювілею Семена Гулака-Артемівського. Ці владні і мистецькі інституції в Україні задовго до ювілейної дати могли б порушити питання перед ЮНЕСКО про вшанування 200-ліття Семена Гулака-Артемівського на міжнародному рівні. Нинішній 2013 рік мав би бути оголошений мистецьким роком видатного співака і композитора. Мабуть, і репертуар провідних оперних та драматичних театрів України на 2013 рік мав би бути сформований так, щоб усі мистецькі колективи України не оминули своєю увагою цю визначну, національного виміру подію. На жаль, жоден театр, навіть головна столична Національна опера, яку, кажуть, вже приватизували, не помітили знакову для України дату. Складається враження, що Міністерство культури та керівники музичних установ фундатором національної музичної школи та україн-

ської опери вважають когось іншого з сусідньої держави. Хотілося сподіватися на те, що нинішня влада обов'язково вшанує ювілей геніального співака та композитора з таким розмахом та інформаційною інтервенцією, як щорічно відзначають у Криму в пушкінські дні «Великое русское слово».

Здавалося, що будь-яка цивілізована держава та кожна нація, яка б мала у своєму мистецькому та інтелектуальному арсеналі такий величезний музичний спадок і таку всевітнього виміру творчу особистість, як Семен Гулак-Артемівський, навіть у часи фінансової скрути знайшла б можливість гідним чином вшанувати його хоча б у рік великого ювілею. Як нам видається, причина дивовижної чиновницької байдужості до спадку та імені зачинателя української музики та національної опери Семена Гулака-Артемівського полягає не у фінансовій скруті. Адже на всілякі приватні аристократичні забаганки нинішні можновладці безсоромно витрачають мільярди державні, тобто народні кошти.

200-літній ювілей Великого Українця, фундатора української музики та опери, всевітньої слави співака та композитора став ще одним індикатором на громадянську зрілість української спільноти, так і серйозною перевіркою існуючої влади не лише її інтелектуального рівня, але і її державотворчої спроможності. З'ясувалося, що у нинішніх керівників такі чесноти, як патріотизм, відповідальність та совість, відсутні навіть на генетичному рівні.

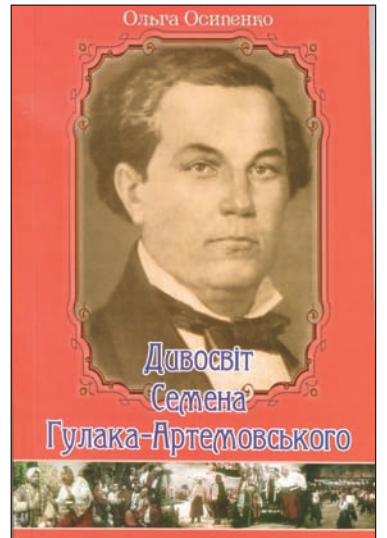
Семен Гулак-Артемівський не перший діяч загальнолюдського та національного виміру, до величчю спадщини якого байдуже ставиться нинішня влада. Нещодавно у такій самій спосіб вона зігнорувала 120-літній ювілей закатованого більшовицьким режимом видатного українського вченого-садівника та організатора вітчизняної садівничої науки, Гулакового земляка, професора Володимира Симиренка. А скільки ще знакових для української нації особистостей лишилися поза зоною уваги нинішніх можновладців псевдонаукової та псевдокультурницької братії. Це цілком закономірно, адже тривале рабське ярмо та прищеплена колонізаторами і окупантами ідеологія неповноцінності, меншовартості та дрімучого хуторянства ще даються взнаки й донині. На жаль, цими вадами безнадійно ураженими виявляються вищі владні ешелони. Для них взірцем «високого мистецтва» як була, так і лишається ра-

дянська та нинішня низькосортна, аморальна попса, вже остогидлі для українців гастролери з сусідньої держави на кшталт кіркорових, галкіних, баскових, гумористів-порнографістів та вульгарних, передягнених у недорозвинених, сексуально стурбованих «русских бабушек».

Проте в Україні не все так безнадійно. Адже городищенська громада та влада попри байдужість, протидію високопосадовців спромоглися зберегти пам'ять про своїх видатних земляків. На Городищині, неподаляк одне від одного створено два велими цінних музеї, — на Платоновій хуторі під Млієвом — музей родини Симиренків, а у самому Городищі — музей ім. Семена Гулака-Артемівського. Єдиний у світі Інститут помології, який постав на базі славетного симиренківського помологічного розсадника Л. П. Симиренка, названий його ім'ям. Перед унікальним архітектурно довершеним адміністративним корпусом Інституту, збудованого його сином, професором Володимиром Симиренком, стоїть величний пам'ятник видатному вченому. Титанічними зусиллями громадськості відроджено родинну Свято-Троїцьку церкву та цвинтар Симиренків.

У самому Городищі після тривалих поневірянь, подолавши шалений спротив вождів місцевого розливу, врешті-решт створено чудовий музей Семена Гулака-Артемівського. Ще сорок років тому у Городищі, завдяки громадськості, постав перший і поки що єдиний в Україні пам'ятник видатному співаку і композитору. Скульптор Галина Кальченко (до речі, вона є автором найкращих пам'ятників Лесі Українки у Києві та Ялті) втворювала у Городищі справжній мистецький шедевр. Ім'ям видатного земляка у місті названі вулиця, районний Палац культури, музична школа, запроваджена місцева премія ім. Семена Гулака-Артемівського. Її вручають тим, хто зробив вагомий внесок у розвиток культури, мистецтва, науки та економіки Городищини. Напередодні 200-літнього ювілею одній із середніх шкіл міста також присвоєно ім'я видатного Українця.

В середині лютого, якраз у день народження Семена Гулака-Артемівського, мені разом з головою УВКР Михайлом Ратушним та мелітопольським краєзнавцем Володимиром Різником пощастило побувати на ювілейних заходах у славетному Городищі. Можна впевнено стверджувати, що мала батьківщина велично і гідно вшанувала

200-річчя від дня народження свого видатного земляка. Те, що для величного ювілею батька української музики та національного оперного мистецтва мала б зробити держава та численні мистецькі спілки, успішно реалізувала городищенська громада та районна влада. Ювілей Семена Гулака-Артемівського у Городищі відзначили врочисто, велелюдно та красиво. Біля пам'ятника композитору і співаку у центрі міста відбувся мітинг. Виступали керівники району й міста, гості з Києва та Черкас. На мітингу було багато молоді, учнів навчальних закладів. Художній колектив районного Палацу ім. Семена Гулака-Артемівського виконав кілька українських народних пісень, в тому числі і на славу видатного композитора.

Невдовзі свято перемістилося до зали величного районного Палацу культури. Городищенський Палац культури має досить модерний та доглянутий вигляд. Відчувається, що Палацом культури керує непересічний фахівець та дбайливий господар, заслужений працівник культури України, музикант, композитор та поет Микола Ковальчук. Диву даєшся, як ця вельми завантажена людина знаходить час, аби упорядкувати кілька десятків самовиддано і щиро допомагати мені у вирішенні ще й симиренківських справ. Це він своїми зверненнями до Верховної Ради, уряду та Міністерства культури доводив необхідність відзначення на державному рівні визначного ювілею видатного композитора та оперного співака Семена Гулака-Артемівського. І немає провини ні городищенській громаді, ні районній владі у тому, що ювілей загальнонаціонального виміру музичного діяча, зачинателя української музики та оперного мистецтва Україна в день його 200-ліття не вшанувала на державному рівні.

Коли писався цей матеріал, автору ще не було відомо, що Національна опера України вшанувала 200-річчя Семена Гулака-Артемівського дебютом тріо басів: Тараса Штонди, Сергія Ковніра та Сергія Магери. Про це розповіла газета «День».

ДЕБЮТ ТРІО БАСІВ

У НАЦІОНАЛЬНІЙ ОПЕРІ ВІДБУВСЯ ГАЛА-КОНЦЕРТ, ПРИСВЯЧЕНИЙ 200-РІЧЧЮ СЕМЕНА ГУЛАКА-АРТЕМОВСЬКОГО

Як правило, про Семена Степановича сьогодні згадують як про автора однієї з перших українських опер — «Запорожця за Дунаєм», адже Гулак-Артемівський увійшов до історії не лише як композитор, але й як знаменитий співак, а також драматичний актор. Ці іпостасі таланту майстра було представлено на гала-концерті в Києві, а сюрпризом вечора для слухачів став дебют трьох басів — солістів Національної опери.

Анатолій Солов'яненко, головний режисер Національної опери України і автор ідеї концерту, нагадав читачам «Дня», що широкую популярність Гулаку-Артемівському як композиторові принесла опера «Запорожець за Дунаєм», написана більше 150 років тому і нині є класикою. До речі, царська цензура забороняла постановку опери на сцені протягом 20 років! Вперше «Запорожця за Дунаєм» поставив Кропивницький 1884 р. у трупі Старицького. Окреме місце в творчій спадщині композитора посідають українські

пісні, зокрема: «Стоїть явір над водою» (присвячена Т. Шевченкові, з яким маестро товаришував з 1838 р.), «Спать мені не хочеться», «Ой, на горі та й жінці жнуть» та інші. Славу і захоплення публіки Гулак-Артемівський отримав завдяки своєму унікальному голосові (басу-баритону). Ще під час навчання у Київській бурсі на талановитого хлопця 1838 р. звернув увагу Михайло Глінка, який шукав співака на партію Руслана для шойно написаної ним опери «Руслан і Людмила», і забрав Гулака-Артемівського до Петербурга. До речі, до Федора Шаліяпіна нашого земляка називали «найкращим басом Російської імперії!» Ми вирішили ювілей класика відзначити не для «галочки», а зробити вечір, який максимально розкриває силу його обдарування: як співака і як композитора.

У першому відділенні виконувалися твори зарубіжної та української класики, в якій прославився як вокаліст Семен Степанович (арії і дуети з опер «Трубадур», «Севільський

цирульник», «Макбет», «Руслан і Людмила», «Князь Ігор», «Іван Сусанін», «Євгеній Онегін»). «Родзинкою» концерту став виступ трьох прем'єрів столичної опери, басів: Сергія Магери, Тараса Штонди та Сергія Ковніра. Овації публіки викликали арії Дона Базіліо («Наклеп») з «Севільського цирюльника» і Греміна («Коханню всякий вік підвладний...») з «Євгенія Онегіна», а особливий фурор і овації, — коли прозвучала «Пісня Карася» з «Запорожця за Дунаєм». До речі, цей номер, з одного боку, дуже ефектно завершив перше відділення, а з іншого, став анонсом другої частини ювілейних урочистостей Гулака-Артемівського. Нагадаю, бренд «тріо басів» можна назвати українським ноу-хау: 2003-го, на дипломатичному салоні, присвяченому пам'яті Ф. Шаліяпіна, який проводив тодішній Посол РФ в Україні В. Черномірдин, співаки Тарас Штонда, Сергій Магера і Микола Шопша вперше виступили разом. Успіх був приголомшливий, присутні на вечорі дипломати з різних країн передіракали, що такий триумфват може стати конкурентом легендарним тенорам (Пава-ротті, Домінго і Каррерасу), але яскраво спалахнувши, зоряна трійка розпалася: раптово помер Шопша, а в Магери і Штонди з'явилися цікаві сольні проекти, їх стали запрошувати на гастролі по всьому світу... І ось десять років потому до компанії Сергія Магери і Тараса Штонди вдало вписався

їхній колега Сергій Ковнір. Цей дебют публіка сприйняла із захопленням. Хтозна, може, незабаром це бас-тріо підготує щільну програму і виступатиме на стадіонах, як знамениті тенори?

Після антракту творчу естафету продовжили солісти, хор, балет і оркестр Національної опери (диригент Микола Дядюра), із завзяттям зігравши третю дію «Запорожця за Дунаєм». Повернувшись додому з палацу султана, Карась (Андрій Гоюков) повідомляє дружині Одарці (Марія Стефюк), що тепер він турок і його звать Урханом, а також оголошує, що хоче розлучитися і завести собі гарем (дує «На туркених оженився»)... Але особливо колоритним вийшов фінал вистави: патріотична пісня Андрія (Олександр Гурець) — «Блаженний день, блаженний час», феєричний гопак і урочистий хор («Там, за Дунаєм»).

Р. С. Про те, що дебют тріо басів виявився вдалим, говорить той факт, що після гала-концерту багато глядачів запитували у адміністраторів театру, де можна купити записи співаків або відеозаписи вистави «Запорожець за Дунаєм». Може, дирекції Національної опери варто відкрити традицію, коли, крім програмок та буклетів, у фойє продавали диски, книжки і фотографії провідних майстрів Національної опери — кумирів минулого і зіроч сьогоднішнього?

Тетяна ПОЛІЩУК, «День», № 36

Для городищенців, а мабуть, і для всієї Черкащини цей ювілей свого земляка став великим святом. Справжньою мистецькою окрасою ювілейних заходів став кількогодичний святковий концерт ушавленого Національного заслуженого академічного українського народного хору ім. Григорія Верьовки під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України, професора Анатолія Кориська та режисера програми — народного артиста України, професора Зиновія Корінця. На городищенській сцені у районному Палаці ім. Семена Гулака-Артемівського хор був майже у повному складі. В концертній програмі задіяна величезна кількість народних та заслужених артистів України. Серед них чимало і лауреатів Національної премії ім. Тараса Шевченка.

Ювілейна програма ушавленого хору у Городищі, на батьківщині українського національного музичного мистецтва, переконливо засвідчила про те, що посяне геніальним Семеном Гулаком-Артемівським зерно проростає в Україні вічним, вагомим та шедрим мистецьким коломом.

В ювілейний 2013 рік, який урядом України мав би бути оголошений роком Семена Гулака-Артемівського, справді Національний хор ім. Григорія Верьовки з цією унікальною мистецькою програмою мав би виступити на всіх великих сценах України. Можливо, вистачить державної мудрості у керівників національного телебачення, а совісті й моральності у власників приватних телеканалів, щоб ушавлений хор Григорія Верьовки з цією святковою програмою був представлений в українському телефірі. Наступного дня ювілейні заходи, присвячені 200-літтю Семена Гулака-Артемівського, продовжились у районній бібліотеці ім. Володимира Симиренка. Складовою частиною гулаківського місячника на Городищині стала громадська презентація основних експозицій та нового приміщення музею видатного композитора і співака. Зміни у музеї та у наповненні його експозицій напередодні ювілею відбулися колосальні. Музеєм видатного земляка опікуються не київські дядьки «отечества чужого», а територіальна громада та місцева влада. Досить вдалим виявився і підбір працівників музею, зокрема директора. Керувати закладом запросили досвідченого фахівця та організатора, великого українського патріота Олександра Щепака. Це він у перші роки незалежності України разом з легендарним Миколою Ковальчуком, тодішнім начальником районного управління культури, а нині директором Палацу ім. Семена Гулака-Артемівського, знімав у Городищі великий, але штамповано-халтурний пам'ятник «вождю світового пролетаріату» Ульянову-Леніну. Тоді порожня місцева казна за великий кількостарий пам'ятник виручила значні кошти і змогла виплатити пенсії всім городищенцям, у тому числі й затятим «комуністам». Від неї вони не відмовилися.

Олександр Щепак у присутності широкого громадського та місцевих ЗМІ розповів у бібліотеці про діяльність гулаківського музею та презентував шойно видану працівниками музею книгу «Дивосвіт Семена Гулака-Артемівського». Зауважу, що після 1955 і 1962 років, коли вийшли у світ перші науково-мистецькі монографії П. Кисельова та Л. Кауфмана про видатного співака і композитора С. С. Гулака-Артемівського, в Україні нічого більше не видавалося. Нова монографія про основоположника української музики та опери хоч і є популярною, але вона має величезне значення і для науковців, і для широкого читача, і всіх шанувальників безсмертної музичної спадщини зачинателя національної музичної школи та оперного мистецтва. Городищенська дослідниця Ольга Осипенко, яка є співробітницею музею, відшукала нові матеріали не лише про родину Гулаків, але й Тараса Шевченка і навіть родину Симиренків. Як багатолітній дослідник симиренківського роду та наукової спадщини кількох поколінь Симиренків,

про цей досить важливий для симиренкознавця пласт я не знав. Збережені в архівах Черкащини метричні книги Покровської церкви містечка Городище Черкаського повіту Київської губернії засвідчують про давні родинні зв'язки Гулаків і Симиренків.

Дослідниця з'ясувала, що прагдів всесвітньо відомого ученого-садівника та помілога Левка Симиренка Степан був хрещеним батьком чотирьох дітей Степана Гулака-Артемівського, в тому числі і майбутнього всесвітньо відомого співака та композитора Семена Гулака-Артемівського. Семенів дядько, відомий поет, громадський діяч та ректор Харківського університету Петро Петрович Гулак-Артемівський мав приятні стосунки з керівництвом цукрового заводу Симиренків-Яхненків і листувався з управителем Олексієм Храпалем, симиренківським родичем. У сім'ї Гулаків-Артемівських, як доводиться дослідниця, у шестирічному віці виховувався двоюрідний брат Тараса Шевченка. Отже, за короткий період дослідники з новоствореного музею Семена Гулака-Артемівського зробили вагомий внесок як у шевченкознавство, так і у симиренкознавство. Вони переконливо доводять, що потужною і рушійною силою української культури та науки в Україні завжди були древні козацькі роди. Вони підтримували між собою не лише духовні, але й родинні зв'язки.

Вельми логічно, слухною і своєчасною виявилась передбачена ювілейними заходами презентація шойно виданої у Криму симиренківської праці «Витоки промислового садівництва». Це репринтне, оновлене та реконструйоване нами видання є ще одним свідченням незнищенності української науки, культури та мистецтва. Презентація виявилась успішною. На ній були присутні директор Інституту помології ім. Л. П. Симиренка НАН України Микола Кучер та директор Музею родини Симиренків на Платоновім хуторі Н. М. Круподеря. Будемо сподіватися, що і музей всесвітньої слави співака та композитора з часом переросте у музей славетного українського роду Гулаків-Артемівських, який зробив вагомий, різнобічний і багатоглибинний внесок в українську науку, культуру, мистецтво та духовність. Дарунок Городищенському музею Семена Гулака-Артемівського від Кримської філії Наукового товариства ім. Тараса Шевченка симиренківських праць: першого та другого томів ушавленого «Кримського промислового садівництва» та шойно виданої монографії «Витоки промислового садівництва» був не лише логічним, але й доречним. Його городищенці зустріли оплесками. Не менш тепло зустріли дарунок мого колеги з Мелітополя, краєзнавця Володимира Різника. Він подарував музею справжню козацьку льюльку та кухню, монографію про Запорізький драматичний театр, у якому успішно йшла вистава «Запорожеська Дунаєва». У ній він ще хлопчиком грав одну мовчазну роль, пропагуючи хрущівську кукурудзу.

Гулаківсько-Симиренківський захід у бібліотеці ім. Володимира Симиренка завершила концертна програма чудового мистецького гурту з Городищенського районного Палацу культури ім. Семена Гулака-Артемівського.

Святкування 200-ліття від дня народження зачинателя української музики та національної опери Семена Гулака-Артемівського на Городищині й по всій Черкащині тривають.

Тож, мабуть, на часі прокинутися від летаргичного сну безпам'яття і київським високопосадовцям, народним обранцям та всім «білякультурній» чиновницькій братії, яка мала б опікуватися в Україні українською культурою. І нехай хоч 2013 рік не лише на Черкащині, а й в усій Україні стане роком видатного співака та композитора Семена Гулака-Артемівського.

Петро ВОЛЬВАЧ,
вчений, письменник,
голова Кримської філії НТШ
м. Сімферополь

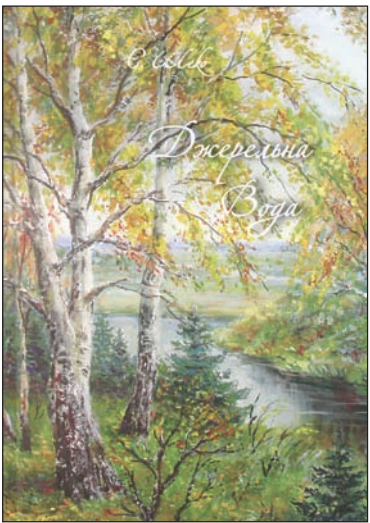
ХОЧЕТЬСЯ ЖИТИ І ВІЧНО ЛЮБИТИ!

Про цю жінку ми вже неодноразово писали на шпальтах нашої газети як про майстриню вишивальниці, ученицю Героя України Віри Роїк, друкували її вірші, сповнені любові до рідної української землі. На цей раз розповімо про книгу спогадів «Джерельна вода», яка нещодавно побачила світ завдяки видавництву Всеукраїнського інформаційно-культурного центру. Ця людина — це Євдокія Іванівна Шeko, велика шанувальниця нашої газети з самого початку її створення.

«Я — піщинка в історії мого народу. Але коли піску багато і його зцементувати, то він стане міцною основою будь-якої споруди. Так і народ, якщо його об'єднати навколо доленосних цілей, то він — непереможний!!! Історія нашої родини в XIX-XXI століттях, як і крапля води, відзеркалює історію українського народу», — такими словами розпочинає розповідь про своє життя авторка. Життя — нелегке, бо довелося багато що пережити, побачити на власні очі всі жахіття війни, але водночас дуже цікаве, насичене і радісними моментами, коли героїня опинялася у вирі незвичайних подій, адже свій життєвий шлях присвятила культурі, роботі з молоддю.

Народилася пані Євдокія 14 березня 1930 року у селі Маневичі, що на Волині. З великою любов'ю розповідає вона про рідне Полісся, згадуючи, коли саме і завдяки кому було створене її рідне село, які події відбувалися в рідному краї, починаючи з XVI і до XX століття. Однак на першому плані спогадів все ж таки виступає її велика родина, члени якої брали найактивнішу участь у долі своєї малої батьківщини.

«...Багато разів наш край переходив від одного завойовника до іншого. А люди жили бідно, були безправні, закріпачені. Так, у середині XIX століття землями довкола Маневичів і ближніх сіл — Городка, Карасина, Лишнівки — володів поміщик Закашевський. Лютий визискувач не ховав зневаги до простих людей, непосильними поборами доводив їх до кипіння і відчаю. Бідарі відповідали йому не менш лютою ненавистю. Серед них виділявся хистом ватажка-бунтаря Кирило Калько. Це мій прапрагдів по маминій лінії. Як одного з натхненників селянських заворушень його заарештували царські карателі і відправили до Луцької в'язниці. Там він і загинув невдовзі від побоев, лишивши в селі сиротою 16-річну доньку Теклю. Хату їхню спалили. Теклю, мов рідну, взяв до себе 60-річний Кузьма Шишолік, власних дітей вони з дружиною не мали. Незабаром вродлива Текля вийшла заміж за 20-річного Данила Борисюка. Мабуть, він був родом із села Городок, тому що тільки в цьому селі були такі прізвища, і ще відтоді наш рід стали називати городчуками. Згодом у сім'ї Борисюків народився первісток. нарекли сина Овсієм. Це — мій дід. Працював він усе життя на лісорозробках аж до 1912 року,

коли трагічно загинув під час трелювання деревини. Його місце на лісорозробках зайняв середній син Олександр. Старший син Мирон служив на той час у війську, менші 12-річний Сергій та 9-річна Ярина допомагали матері в домашніх справах. У 1900 році через землі нашого села побудували залізницю. Тут же виникло селище і було побудовано станцію, які від назви нашого села отримали найменування Маневичі (нині райцентр). Станція і досі працює і прикрашає селище міського типу. Невдовзі після смерті мого діда почалася Перша світова війна. В 1915 році, коли фронт дівався Маневичів, населення села було евакуйовано до Харківської губернії, села Бондарівка Старобільського повіту. Туди вийшла Варвара Борисюк (моя бабуся) з сином Сергієм і дочкою Яриною (моя мати). Олександр мобілізували до війська. Під час війни на фронті загинув Мирон, а Олександр потрапив у частини червоних бійців. Військові невдачі російських військ на всіх фронтах, загальне незадоволення царизмом створило революційну ситуацію в Росії. У березні 1917 року цар зрікся престолу. В листопаді 1917 року грянула Жовтнева революція, до влади прийшли більшовики...»

«...Моя бабуся Марта (батькова мати) мала 13-ох дітей. Правда, не судилося всім вижити. Після Першої світової війни залишилися лише четверо: дочки Єлизавета і Марина, мій батько Іван та найменший Григорій. Під час війни старша Єлизавета вже була заміжня за Максимом Потоцьким, вони мали сина Івана (її внуки Стефан і Владімір та правнуки Кася, Яцек і Марек живуть в Польщі у Вроцлаві). Чоловік її у війну служив у російській армії. Менша Марина вийшла заміж за Левка Приходька. Та дочкам не довелося довго жити. Першою померла старша, а в 30-х роках померла і менша, залишивши напівсиротами шістьох дітей: синів — Івана, Наума, Лазаря, Кліма та дочок — Катю і Лукію. Пізніше за всіх одружився менший Григорій, він узяв собі жінкою найкрасивішу дівчину села Марину. Дядько Григорій загинув у 1941 році на фронті. У нього залишилася дочка Тетяна, котра тепер живе на місці, де колись жили і ми.

У нашій сім'ї першою народилася у 1926 році сестра Ганна, яка невдовзі померла. А через чотири роки, в 1930-му, на світ з'явилася — Євдокія. А слідом за мною, в 1932 році, народилася Ніна, яка теж померла маленькою. 13 квітня 1936 року Бог дав мені ще одну сестричку Олену. Цікава вийшла історія з її іменем. Спочатку, приблизно півроку, ми її називали Марійкою. Та коли хрещені батьки її похрестили в церкві, то сказали, що назвали її Оляною. Після того ми стали звати її Оля. Потім з мого легкого слова ми назвали її Уля — Уляна, так і записали. І лише в 1996 році вона відшукала церковні документи, де виявилось, що в неї ім'я Хелена, по-нашому Олена. 29 лип-

ня 1946 року — день народження нашого брата Володимира, який нам рідний тільки по матері, оскільки народився від вітчима Миткаліка Сильвестра Васильовича. Але брат нам був, мабуть, найріднішим, бо найменшим, до того ж хворів у дитинстві і рано залишився без батьків...»

В юні роки Євдокія та її сім'ї довелося пережити всі лиха війни. Про ці події розповідається у розділі «Велика Вітчизняна війна». Батька, Івана Денисовича Смічка, на той час голову Маневичької сільради, якого було залишено у селі для організації партизанських загонів, фашисти розстріляли ще 1941 року. А саму Дусю, її мати, Ірину Овсієвну, та маленьку сестричку Оленку німці приходили розстрілювати двічі, але, на щастя, родина встигла сховатися. Після того, як спалили їхню хату вони тривалий час перебували в лісі у партизанів. І 13-річна Євдокія разом зі своїм двоюрідним братом Володимиром Борисюком намагалася допомогти своїм односельцям-партизанам у боротьбі проти загарбників: вони були зв'язковими — доповідали про те, що робиться у селі.

У розділі «Буремна повоєнна юність» пані Євдокія згадує про те, як одразу після закінчення війни разом з молоддю активно включилася до ремонтів доріг, хат, наведення ладу у рідному та навколишніх селах.

Після закінчення 1959 року Івано-Франківського державного педагогічного університету, Євдокія Іванівна всю свою трудову діяльність присвятила культурі: працювала спочатку в Івано-Франківську, а потім у Криму. Про всі перипетії свого трудового шляху авторка докладно розповідає у розділах: «Галицькі перепитки» та «Кримські перепади».

У книзі також подані вірші, написані про найрідніше, — про край, звідки родом наша героїня, і ті мальовничі місця, яким вона віддала частину свого життя.

Знаково, що книга з такою чистою, прозорою назвою «Джерельна вода» вийшла саме на початку весни та ще й до дня народження пані Євдокії, з чим ми щиро її вітаємо і бажаємо здоров'я, довголіття і нових звершень!

Ірина МИТКАЛИК

АНОНС! 25 березня о 14 годині у бібліотеці 8-го Гарнізонного будинку офіцерів (вул. Пушкіна, 8) відбудеться презентація книги мемуарів Євдокії Шeko «Джерельна вода», яка вийшла друком у видавництві «Всеукраїнський інформаційно-культурний центр».

Це літературно-художнє видання спогадів автора про життя своєї родини в XIX-XXI століттях, що, як крапля води, відзеркалює історію українського народу. Книга складається з п'яти розділів, кожен з яких висвітлює непростий, але

такий цікавий і насичений життєвий шлях, і віршів, сповнених любов'ю до ближнього, українського народу, Батьківщини.

Життя протягом вісімдесяти трьох років — і великий, і малий проміжок часу, за який було насіяно багато квітів неймовірної краси. Євдокія Шeko ще й вишивальниця, гідна учениця Героя України, заслуженого майстра народної творчості України Віри Роїк, учасниця багатьох виставок майстрів декоративно-прикладного мистецтва у Києві, Сімферополі, Каневі, Ялті,

Краснодарі. У її доробку понад 30 робіт, за які вона неодноразово нагороджувалась дипломами, подяками від Міністерства культури АРК, Сімферопольської міськради, Гарнізонного будинку офіцерів. Вона — енергійна, сповнена любові і краси жінка:

...Світ стає добришим,
Люди — красивіші.
Хочеться жити
І вічно любити...

Тож запрошуємо всіх бажаючих на зустріч з авторкою!

Валентина МЕЛЬНИК
(Прес-служба
ДО «ВІКЦ»)

Нашому поету Василю Марсюку – 75! Нашому, бо він кримський, адже мало хто оспівав Крим так, як він. Він і донецький, бо народився і виріс у Донбасі, теж оспівавши його так, як мало хто із поетів. Так само він і черкаський, де тривалий час жив і творив, він же – і київський, де нині живе і трудиться. А загалом Василь Марсюк – наш всеукраїнський, бо життя і творчість присвятив своїй Вітчизні. Тому не випадково йому належать такі рядки: «Усі ми станемо піском і глиною, безсмертя наше – з Україною!».

Від широкого серця вітаючи ювіляра і бажаючи йому довгих творчих літ, пропонуємо читачам добірку його нових віршів. Ніхто не скаже про поета краще, ніж його твори.

БІЛЯ МОРЯ

Хоч я не мариніст, а біля моря навколо нього крутяться думки, неначе милий друг
зі мною поряд,
а бриз – як дотик ніжної руки.
Однак ні друга, ні руки,
ні слова –
все розчинилось, як у морі сіль,
лиш перед зором
далеч бірюзова,
а за плечем –
Ай-Петрі гострий шпиль.
Але чому так хочеться співати
і Чорне море перейти убрид,
коли сюди з далекої Еллади,
мов лебідь, припливає
теплохід?

В житті не раз я мав
пригоди дивні
і мав би вже насититись сповна,
та очі незнайомої грекині
мене притягують,
мов якір глибина.
Хіба то гріх – пізнати нові
глибини,
коли сидить в поетові моряк,
коли моїх бажань хапкі рибини
ще не попались часові на гак?
Тому і йду до моря
в час погожий,
коли у вечоровій напівтьмі
відходить теплохід,
на птицю схожий,
із постаттю гребанки на кормі.
01.09.2012 р.

КУРОРТНА КОМПАНІЯ

Я все тут бачив: гори, небо.
І що я в Ялті знов роблю?
Відпочиваю сам від себе,
хоч сам гуляю, сам і сплю.
Ну, правда, снідаю в компанії –
сімейна пара москвичів –
і маю слухати їхні манії,
що Крим не той, не ті харчі...
«Тут України тільки мало,
а все тут є, – я мовив їм, –
та України більше стало
із появленням моїм.
Я на Пегасі, маю зброю,
і тільки жаль, що одинак,
хоч тут, було, й один козак
проти орди ставав до бою».
Сусіди п'ють слабенький чай
і дружбою лоскочуть нерви,
і все від мене зазвичай
ждуть братолюбства, мов у церкві.
Дивлюсь їм в очі, а не в рот,
і бачу в них сніги Сибіру.
Неначе й грамотний народ,
але нав'язливий надміру.
Насильна дружба – хай їй чорт! –
відомі нам її кайдани.
І справді, що це за курорт,
якщо він силпе сіль на рани!?
13.01.2013 р.

БОГОМОЛ

Богомол на моему вікні
приліпивсь і злітати не хоче,
наче тріска, стирчить цілі дні,
а ночами хить-хить, як листочок.
І кому він поклони б'є
на вікні в електричним промінні?
Споглядає безсоння мое
і поклони пісенній Богині.
Споглядає мій ялтинський храм:
стіл, світильник,
папери і крісло...
Всі ми молимося власним богам,
бо у світі земному нам тісно.
Кожен гріє свій клаптик душі,
аби він не вмирав ніколи.
Я люблю вас, нічні сторожі –
опівнічні жерці-богомоли!
24.08.2012 р.

**БІЛЯ ПАЛАЦУ
СОФІЇ РОТАРУ**

Іронічний експромт

Проходжу повз віллу «Софія»,
де «Чехов і «Дама з собачкою»,
та в гості зайти я не смію,
хоч і дружив зі співачкою.

Колись в буковинській долині
нас пісню звів Всевишній.
Вже Соф'я давно на вершині,
а я – альпініст нікудишній.
Отож уклонюся Чехову,
що тут, як швейцар, бронзовіє.
Хай дама з собачкою декому
здається хазяйкою вілли!
27.08.2012 р.
* Скульптурна композиція
на ялтинській набережній

ІНТЕРВ'Ю

Чи скучив я за Києвом?
Питання не просте.
Душею ми волиємо
туди, де хтось нас жде.

Василь МАРСЮК

**«ТУТ МИ СТАЛИ ЛЮДЬМИ,
УКРАЇНЦЯМИ СІРІЧ...»**

В. Марсюк в редакції «КС»

Мене ж ніхто не жде там –
ні друг, ані жона,
бо рідний дім поета –
його самотина.
Чи будуть ще питання
про плани на майбутть?
Так, Ялта – це остання
моя любов, мабуть!
19.09.2012 р.

ЗАВТРА

Я не знаю, що буде завтра,
і навряд, що це буде мед.
Світ із мене ладнав динозавра,
але все-таки вийшов поет.
Я не дуже корився владі
і медалями не обрив,
а під час галасливих парадів
все тікав до Дніпра чи в ліс.
Тихі води і зелен-дїброви,
прибережні піски і поля,
з вами вів я найкращі розмови
і тепер розмовляю здала.
А бувало, ходив і в парі,
м'яв, як постіль, ночами жита,
та минулися юності чари,
поруч ходить тепер самота.
Світ нагадає царство тіней,
рідних мало осталося облич,
навіть цвіт весняний – як іній,
і бездонніша кожна ніч.
Може, й завтра мене не стане,
все ж я вірю в одне із див,

що не зникну, а просто розтану
в тих просторах, які любив.
11.01.2013 р.

**НАД РОССІЮ
Ярославів на згадку**

Здрастуй, Рось,
річко літ моїх давніх!
Мир твоїм берегам
із фонтанами верб!
Я колись пропадав
у густих твоїх плавнях,
де Дніпро, як сестру,
пригортає тебе.
На хрещатих лугах
наші крила міцніли,
в гайдамацьких ярах
ми топтали стежки,
надривали серця нам
кумейські могили,
де під тракторний гул
важко сплять козаки.
Тут у тиші сільській
ще лелеки клекочуть,
пролетить наче з іншого світу
авто.
Хай у гордих столицях
нас знати не хочуть,
та від цих берегів
нас не зрушить ніхто.

прогрес,
без телефонів спілкуватись
звикли.
Села нема вже, вибралось
до міста.
Та й там його не видно, не чуно.
На свято тільки пісня голосиста
десь із бетонки випурхне
в вікно.
Тоді згадаєш вулицю піщану,
бузок під хатою
і споришевий двір,
руді поля у сивині туману,
і в даліні знайомий осокір.
25.01.2013 р.

ДУРНА КОРОВА

Ой, дурна я корова, дурна!
Все тягнуся туди, де краще,
де попастися добре – і на! –
заробляю бича, як ледащо.
При дорозі то сонях скубну,
то, мов меду, скуштую гороху.
А хіба я для себе все мну?
Ну й дурні пастухи, їй-богу!
Хто ще вим'я таке несе,
повне й біле, немов паляниця?
І телятко мене поссе,
і надоїть з відро молодича...

А попастися ніде. Луги
розорали, канавами зрили,
над рікою тепер береги
облисіли, як чорні могили.
Ой, дурна я корова таки!
І вночі мені паша сниться,
пахнуть квітами в небі зірки,
й місяць пахне, як свіжа копиця...
20.11.2012 р.

По довгий розлуці
степом іду донецьким,
тихо ступаю, тихо –
піді мною
працюють люди.

НЕЗЛАМНИЙ БУДЯК

Степ немалий, а виріс я над яром,
де сніг до травня,
а при зливі – сказ:
вода з полів
з таким несеться шалом,
що зносить все найслабше.
Це Донбас.
А я стою. І всі мене обходять,
коза прибудна
навіть не скубне,
лише джмелі мені все літо
годять,
і павучки обсновують мене.
Ще хлопчаки, що йдуть
із колосками,
зривають боязко одну з моїх
корон...
Переді мною степ, і селище
з садками,
а під горою шахтний терикон.
Усі спішать. То сіють, а то косять,
женуть корів. Гудуть десь
поїзди.
Я не спішу.
Мені дивитись досить...
Якби ото ще трохи підросли!
Вночі до зір дістав би головою
і рожевів би в небі, наче Марс.
А я в яру. Нічого. Тут постою.
Без мене весь Донбас –
то не Донбас.
20.11.2012 р.

**ПОЛИН НА ТЕРИКОНІ
(Балада)**

Вбили мене злодюгани в законі
і закопали на териконі.
Витягли тіло моє на верхівку,
вирили в мертвій породі
домівку.
В небі світилися тоді не зірки,
тільки убивців моїх цигарки.
В тиші один, сміючись,
прохрипів:
«Чесних ховаємо вже
без гробів!»
Інший додав: «Він тепер –
фараон,
вже пірамідою став терикон».
Третій гарикнув:
«Не смейся, народ!
Боссы нас тоже пустят в расход».
Роки минули.
Крізь ржаву породу

я із могили пробивсь на свободу,
вибивсь тоненьким стеблом
полину
і подивляюся згори в далину.
Там за копрами,
за димом заводів
дім мій стоїть
і дружина там ходить,
син підрастає і все мене жде...
Ех, якби знало дитя золоте,
де я, і хто я, і що це зі мною,
миттю прибігло б сюди із водою,
пити б дало моїм стеблам
сухим –
хоч би разок пошепталося з ним!
Я розказав би, за що мене вбито
і, як собаку, в породі зарито.
Має він знати,
хто вкрав наші статки,
хто тут завів сатанинські
порядки.
Знає хай син, бо життя
не просте –
хай не бадиллям у світі зросте!
Жду я, тягну я до нього долоні,
сивий полин на териконі...
27.01.2013 р.

ПІД ГРОЗОЮ

Прожив я немало, нівроку,
і затишок мав би любити,
але і в посивілі роки
люблю, як над світом гримить.
Якраз ось насупилось небо
і блискавки кроють лазур...
Тривожно мені не за себе,
бо я виростав серед бур.
Життя – це не довга агонія,
не сонний нічний каганець,
із юності був у полоні я
гартованих в грозах сердець.
Нічого, що юність одквітла,
що молодість впала, як глід –
букети сліпучого світла
мені ще копиця...
Нічого, що крешуть грози,
земну потрясаючи твердь:
поезія вища за сльози,
а воля сильніша за смерть.
Хай небо гуркоче про вічне,
ключі нам до раю кує...
О щастя моє блискавичне –
життя проминує моє!
07.01.2013 р.

Юним я почувався і в сорок,
сад новий посадив в шістдесят,
а тепер вже дивитися сором
теплим поглядом в очі дівчат.
Неможливого прагнути глупо –
всі те знають, і я те кажу,
але вірю у долю не тупо,
не одну перейшовши межу.
Зрозуміє мене калина,
і старий виноград збагне.
Ось би жінка одна повинна
зрозуміти такого мене.
Вже не манять ні гроші, ні слава,
ні гранітне, ані золоте,
бо душа моя нелукава
лиш до неї бузково цвіте.
Знаю, пристрасть моя
безрозсудна,
хоч розумна навряд чи бува.
Баламутна, таки баламутна
посивіла моя голова!
14.01.2013 р.

ПІЗНЕ ЖНИВУВАННЯ

Бувають у полях
запізнені живна,
коли погода чинить перешкоду.
І пізні жнивуваннячко – ова! –
щось довго йде в душі мого
народу.
Я теж, як пізні яблуко в саду,
і пізно цвів, і набирився соку,
і тільки в листопадову сльоту
на голій гілці висну одиноко.
І хай вже літні грози відгули
і серпень вже відпах
загуслим медом,
та ще бринить в мені
сумне «курли» –
немов прощання юності
з поетом.
Блаженне все, що вчасно
відцвіло!
Блаженне все,
що вчасно впало плодом!
Усім своїм збереженим теплом
я поділюсь до зернятка
з народом.
08.02.2013 р.

«ВСЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ З ЛЮБОВІ...»

13 березня в Універсальній науковій бібліотеці ім. І. Я. Франка у Сімферополі відбулася ювілейна авторська творча зустріч «Все починається з любові...» із заслуженим працівником культури АР Крим, членом Співки театральних діячів України, Співки журналістів України та Співки композиторів України Юрієм Хропаченком-Людмиловим.

На свято прийшли працівники культури, читачі бібліотеки, студенти, старшокласники, представники творчої інтелігенції та ЗМІ, колеги і побратими, однокласники автора, а також численні шанувальники музичної і поетичної творчості. Приїхали на зустріч друзі з Києва, Керчі, Кіровограда, Херсона, Луганська.

Кримський режисер, поет і композитор Юрій Хропаченко виконав свої вірші та пісні, повідав про основні віхи своєї творчої біографії, а представлений автором моноспектакль розкрив глядачам його багатий духовний внутрішній світ.

Юрій Хропаченко більше відомий в Криму і в усій Україні як талановитий режисер. Він ставив спектаклі в театрах Львова, Дніпропетровська, Черкаса, Луганська. Зокрема, «Варшавська мелодія» Л. Зоріна поставлена у львівському театрі, «Привіт, Синичко!» Я. Стельмаха — в Луганську. Ним був створений (авторство, режисура, озвучення) фільм «Степан Руданський», показаний на центральних українських телеканалах.

Двадцять років було віддано Юрієм Вікторовичем кримському медіа-простору: він був режисером літературно-драматичних програм Державної телерадіокомпанії «Крим». Крім того, тривалий час

Юрій Хропаченко — постійний член журі всеукраїнських конкурсів і фестивалів, серед яких — «Живі джерела» і «Змагаймося за нове життя!». І тепер він систематично проводить майстер-класи з режисури і акторської майстерності у театральних училищах й інститутах, чим знову і знову стверджує своє творче покликання.

Гості вечора зазначили у своїх виступах, що Юрій Вікторович, поетизуючи неминущі життєві цінності — дружбу і любов, родину і Вітчизну, добро і вірність, зробив значний внесок у культурний простір України.

На завершення заходу, який пройшов у теплій дружній атмосфері, присутні побажали Юрію Хропаченку успіхів, натхнення та нових творчих звершень.

Пропонуємо увазі читачів добірку віршів Ю. Хропаченка.

Юрій ХРОПАЧЕНКО

СПЛИВАЄ РІЧКА МОЇХ ЛІТ...

Спливає річка моїх літ...
Літа — мов крапельки водиці...
Шалений та підступний світ
Замулив майже всі криниці.
Одна-єдина в мене є
Дитинства чистого криниця!
Мені наснаги додає
Джерельна, ключова водиця!
Коли, здається, сили втратив
І сподівання відійшли,
Я згадую рідненку матір
І сни дитячі свої.
Я згадую криницю рідну
У яблуневому саду,
Бабуню, тітоньку привітну,
І ніби я — малий іду,
Води з криниці набираю,
Матусі чую тихий спів.
Який чекає шлях — не знаю...
Просив поради у батьків!
Мене рідненки проводжали
У вир великого життя...

І плакали, і цілували,
І я пішов у майбуття.
Яка мене чекала доля,
Ніхто не знав... Доле моя!
Я — плакав. Плакала тополя,
Що посадив маленьким я.
Мені сказала тихо мама,
Я ледь почув її слова:
«Рушник тобі я вишивала,
Щоб доля вдалою була!
Іди, маленький мій синочку!
І хай Господь тебе веде!
Як буде син, чи, може, дочка,
То хай згадають і мене.
Щасливої тобі дороги,
Рідненський мій, середній син!»

Тут біля рідного порога,
Мене Господь благословив.
...Спливає річка моїх літ...

МОЇ ЛЕСІ...

Прости мене ти, Лесю!..
Ти прости — за лженауку,
що вбиває
В людині всі гуманні почуття...
Прости, що людство
і нині ще не знає,
Для чого нам дароване життя?..
Прости за злидні,
що живуть між нами,
За братовбивство, за людську біду.
Прости за те, що говорю віршами.
Прости за вдачу нашу ти гірку...
До рук твоїх чолом я припадаю,
Цілую святість їх я — знов і знов!
Вклоняюсь низько!

До землі впадаю!
Моя — Надія, Віра і Любов!
ПОПЕРЕДУ-ПОЗАДУ...
Позаду вже — зима і сніг,
Попереду — літо й цвітіння,
Позаду — безтурботний сміх,
Попереду — хвороб терпіння.
Попереду — вогонь свічок,
Позаду — світські забави.
Попереду — до смерті крок,
Позаду — грішні мої справи.
Попереду — нове життя!
Позаду — траги і «Гулаги...»
Попереду — крок в майбуття,
Позаду — юності розваги.
Попереду — святковий дзвін!
Позаду — грішності тенета.
Попереду — життєвий млин,
Позаду — пелюстки букета.
Попереду — траурний зал...
Позаду — оплески і квіти.
Попереду — останній бал,
Позаду — мало говорити...
Попереду — вічне життя!
Позаду — долі прорахунки...
Попереду — шем каяття.
Позаду — всі людські стосунки...
Попереду — Господь веде!

Позаду — зла нечиста сила...
Попереду — чисте й святе!
Позаду — перебиті крила...
Попереду — в майбутне злет!
Позаду — зради, поцілунки...
Попереду — Майдан, намет...
Й «Бандитам — тюрми!» —
без рятунку!

Я СТОЯВ І ПЛАКАВ...

Я стояв і плакав на Майдані,
А до мене Юність підійшла —
Дівчина! Слова сказала гарні,
Заспокоїла і зникла. Чи й була?
А Майдан — тримає велич ДУХУ!
Тисячі сердець — немов одне!
Сам Господь прийшов до нас
послухати,
Чим народ в країні цій живе?
І свободу тут — вже не спинити!
І лунає над Майданом: «Так!»
Будемо в новій державі жити!
І ніхто не буде вже батрак!
Хай скоріше юність підростає!
А дівчата красить сивина!
Один раз таке в житті буває —
Знов до мене Юність підійшла.

МИ — УКРАЇНЦІ!

Мене б хотіли знов приборкати,
Знов поставити на коліна.
І знов мені кричать: «Замовкни!»
То в чому ж є моя провина?
В тому, що я повсяк і всюди
Тверджу: «Не верела Україна!»
Що мій народ — таки є люди!
Серед землян — своя родина!
Тому, що мій народ терплячий
З часів Тараса ще далеких?
Тихенько серце гірко плаче,
Коли летять кудись лелеки...
Летять в далекі закордони...
Десь там і сміх бринить, і пісня...
А тут — чого ж так серце стогне?
А нам чого ж бракує кисню?
Ми — українці! Ми — щасливі!
Життя покладемо за долю!
Тож, слава, слава Україні!
Не віддамо нікому волю!

З РЕДАКЦІЙНОЇ ПОШТИ

Доброго дня всьому колективу «Кримської світлиці»! Шановний пане редакторе, Вікторе Володимировичу, висловлюю щире вдячність за оприлюднення моїх віршів, а особливо — за вашу чудову збірку пісенної поезії та диск, записаний разом з донькою Юлею!

Із захопленням і користю для просвітницько-виховної роботи в колективі училища разом із колегами перечитуємо публікації «Кримської світлиці». Ансамбль читців на сценах Бучацького РБК та актові зали училища презентував громадськості високохудожню поезію ваших авторів (Л. Прощ, І. Левченка та інших) у мистецьких заходах з нагоди Дня українського козацтва та 70-річчя утворення УПА, Дня соборності. 23 лютого 2013 року ми разом перемогли у районному етапі конкурсу читців, присвяченому Дню рідної мови. (Серед 53 колективів та окремих учасників!) Надіюся, що ви не заперечуватимете, якщо хтось із місцевих талантів заспіває для Бучаччини ваші авторські пісні-балади.

Із вдячністю для вас та бібліотеки «Світлиці» надсилаю улюблену нині збірку притч духовно-філософського звучання, де, як кажуть, «слову тісно, а думкам просторо», від яких тепліє на душі. А ще збірку пісенної класики. Всім здоров'я, весняного натхнення!

З повагою,
Оксана ЗАГРЕЙЧУК
м. Бучач Тернопільської області

«Калинова пісня». Пісенник з нотами. «Місіонер», 2012 р.

Збірник «Калинова пісня» містить 200 найкращих українських пісень, які мають велику популярність серед простого народу, правдивих патріотів своєї Батьківщини, небайдужих до своєї історії та свого майбутнього. Співаник особливий тим, що, взявши його до рук, ви побачите, що майже всі пісні вам добре відомі і любі. Це видання присвячується 70-й річниці створення Української повстанської армії, як шана і пам'ять усім полеглим героям за волю України.

* * *
«365 коротких історій для душі». Ферреро Бруно. Львів, «Свічадо», 2012 р.

У цій книжці зібрано короткі, але такі милі нашому серцю історії на кожен день. Ці оповідання — наче промінчик сонця, що освітлює і зігріває душу. Досить уважно прочитати, замислитися — і можна побачити, як над нами відкривається небо. Тоді стає так легко жити і з'являються сили, щоб змінити на краще себе і весь світ довкола.

Ці книги — в бібліотеці «КС». Звертайтеся!

Шановна редакціє!

Пише до вас жителя с. Лапшин Бережанського р-ну Тернопільської області. Недавно мені одна знайома принесла кілька примірників «Кримської світлиці» за 2012 рік. Я була приємно вражена, що в Криму є така газета. Знаю, що вам нелегко в цьому середовищі вистояти. Я схилила голову перед вами за ту любов до українського слова, до нашої мови, до нашої землі. Здивувало мене і те, що серед молоді Криму є також патріоти України, наприклад, Тетяна Остапчук, учениця 10 класу Азовського НВК Джанкойського р-ну. Дякую тобі, Тетяно, за любов до всього українського. Ти талановита, пиши, хай щастить тобі в житті!

На сході України і в Криму люди негативно ставляться до воїнів УПА. Вважають їх бандитами, причіниками німецьких нацистів, забуваючи про те, що Бандера був у німецькому полоні і що його два брати загинули в німецьких концтаборах. Воїни УПА — це ті герої і лицарі, які піднялись на захист свого наро-

ду, які боролись на межі життя і смерті. Вони були сильні духом, бо несли ідею, були відважними в бою, були незламними, бо любили свою землю. Вони не боялись смерті, бо воліли радше померти, ніж жити в неволі. Вони за нас клали свої голови, бо любили свій край і свій народ. Сказано в Біблії: «Ніхто не спроможний любити більше, ніж той, хто за друзів своїх життя віддає». Тому я написала такий вірш:

СЛОВО ПОВСТАНЦЯ

На своїй ми боролись землею,
До чужої не входили хати,
І за кривди, за муки свої
Не чекали від когось заплати.
Над життя ми любимо свій край,
Поклялися, щоби захистити
Рідне поле, село, луг і гай.
Хіба можна за це нас судити?
А були тоді в кожного з нас
Рідна ненька, дружина, дівчина.
Та покликала нас у цей час
Поневоле наша Вкраїна.
І блага помститись за тих,

Хто у тюрмах терпів страшні муки,
І за тих, хто в тюрмах тяжких
Склав на грудях натруджені руки.
І за тих, хто в Сибіру страждав,
Умирав там голодною смертю...
Тому кожен із нас воював,
Не боявся за це і умерти.
Ми тим самим засвідчили вам,
Що живе ще народ України,
Що колишні «кабане», «хохли»
Піднялися з тяжкої руїни.
Пам'ятаймо ми їх молодими,
Хоч давно загубився їх слід,
Піднялися вони ввись журавлями
В свій далекий останній політ.
На повстанську тематику в мене багато віршів і пісень. Якщо ви не проти, то я можу щось написати із свого доробку. Бажаю вам всім доброго здоров'я, творчої наснаги у праці в ім'я нашої Батьківщини!
Степанія ЖЕЛІНСЬКА,
пенсіонерка
с. Лапшин,
Бережанський район,
Тернопільська область

Годинник пробив десяту ранку. Сьогодні субота, а отже, зараз приведуть внука. Йому скоро шість, і звуть його, як мене — Боря, Борчик, Борис. Всього шість, а такий дорослий, що диву даєшся. Та й ставить запитання дуже непрості.

Кінець червня, досить спекотно, і на невеличкому лужку із ставочком і рибками, що межує з нашим будинком, життя в розпалі. В затінку кущів ховаються коті, рибки живуть якимсь своїм неквапливим життям. На високій сосні поруч з кованими під бронзу ґратами огорожі підвішена дерев'яна годівничка-будиночок, і в ній білка діловито лузає насіннячок. Трава на лужку зелена-зелена. Побіля кам'яного муру зі зворотнього боку будинку — альпійська гірка, поросла польовими квітами.

До воріт під'їхала машина і з неї висадили довгоногого худенького хлопчика. Це внук. Нинішнього року він піде до школи. Під сосною в затінку дерева — гамак-гойдалка. На металевій основі, підвішений до пружинної тяги, — яскравий матрац. Там я й сиджу, туди попрямував і Боря.

«Дідусю! — погукав він ще здалеку. — Давай грати в футбол».

Якийсь час ми захоплено ганяли м'яч по лужку, а потім, набігавшись, сіли на гамак.

«Як справи, Боря? — питаю я. — Що сьогодні в житті було цікавого?» Маленький хлопчик замислився і невпевнено відповів: «Не знаю... От вдома поснідав, зараз з тобою бавлюся. Увечері Андрійко з батьками приїде в гості. — І несподівано запитує: — А як зробити, щоб було цікаво?»

«Серйозне запитання, Боря, — збираюсь я на думці. — А на серйозні запитання й відповідати треба серйозно. Ось слухай. Поки ти маленький, ти собі життя не вибираєш. Що дісталось, то твоє. От за два місяці підеш до школи — посадовлять тебе за парту з тим, з ким учителя захоче. Та якщо ти будеш рости правильним хлопчиком, то з кожним роком усе більше й більше будуватимеш навколишній світ під себе, спілкуватимешся з тими, з ким сам захочеш, створюватимеш свій власний світ».

«Чарівний?» — радісно вигукнув онук. «Так, — усміхнувся я. — Якоюсь мірою і чарівний, тому що кожен хлопчик коли-небудь відчиняє свої двері і входить до дивовижної країни. Цю країну він створює і наповнює чудовим змістом самотійно. Там він знайде дівчинку, яка згодом стане його дружиною і принесе йому синів і дочок; там він проведе своє життя, там пройде життя його дітей і внуків, друзів і колеґ; там він збудує дім і посадить сад. Країна ця буде настільки чарівною, наскільки він зуміє реалізувати свої найсміливіші мрії і наміри. Мине час, і він зрозуміє, чи все зробив задля цього? А його діти і внуки почнуть шукати свої двері, свою країну...»

Розповім тобі одну історію. Було це дуже давно — близько семисот років тому. В Англії в цей час правив король Іоанн Безземельний. Відомий він нащадкам в основному тим, що підписав Велику хартію вольностей. Щоправда, зробив він це не з власної волі, а під тиском повсталих баронів, і він збирався виконувати вміщені в ній положення. Однак визнано, що всі Британські вольності й основи демок-

ратії вийшли саме з цього документа. Королем він вважався поганим і безталанним. А вже порівнювали Іоанна з попередником — його братом, знаменитим Річардом Левине Серце, одним з вождів Третього Хрестового походу. Похід цей був організовано на заклик Римського папи Григорія. Очоловав його німецький імператор Фрідріх Барбаросса, король Франції Філіпп Август і англійський король Річард Левине Серце. В 1190 році війська вирушили в далеку дорогу. Безпосередньою причиною походу було тяжке становище християн у Святій землі, зокрема взяття Єрусалима мусульманським правителем Сирії і Єгипту Саладіном. Фрідріх Барбаросса не дожив до безпосередніх

Борис ФІНКЕЛЬШТЕЙН

БОРЯ І ЧАРІВНІ ДВЕРІ

ОПОВІДАННЯ

боїв з мусульманами — потонув під час переправи через гірську річку. Зате справжній лицар Річард був на висоті. Міріам засудили до страти на вогні. Сім'я вельмож не заступилася, не заступився і король. Та покарання все-таки не відбулося. Напередодні страти Міріам викрав молодий лицар з королівського почту, якого було приставлено до неї на час лікування і він закохався в неї. Вони зникли, мабуть, втекли з країни. Сподіваюсь, прожили разом щасливе й довге життя в любові і злагоді.

Відгомін тих подій відображено в сюжеті відомого твору Вальтера Скотта «Айвенго». Як бачиш, Борчику, і в ті жорстокі часи в житті справжніх мужчин було місце для любові і благородства. Кожен з них міг знайти свої двері до чарівної країни. Треба було тільки мати бажання, мужність і не відступати перед небезпекою на такому шляху».

«Звідки ти це знаєш, дідусю? — запитав онук. — Ти що, читав про це?» «Як тобі сказати, Борчику. І читав також. А ще, наші предки також з Андалузії. Щось дійшло до мене в усних переказах, щось в письменних, а головне всередині нас — в генетичній родовій пам'яті».

Ми помовчали, обмірковуючи сказане. «Дідусю, — знову спитав онук, — а діти в них були?» «Певно, були, Борчику. Один з них, судячи з усього, й розповів про це нащадкам. Так і стала відомою нам ця історія».

Внук спантеличено нахмурився. «Дідусю, — раптом запитав він, — а де твоя чарівна країна?» «А ось же, Боря, ось вона докруж. Ти ж в ній і перебуваєш». — «А чарівні двері?» «Зараз покажу», — і я повів онука довкола будинку до великих металевих дверей, пофарбованих у темно-зелений колір. Двері вели в цокольний поверх будинку. Щоб до них підійти, потрібно було спуститися на двадцять кам'яних сходинок вниз. «Я знаю, — сказала практична дитина, — це двері до підвалу. Ось відчини, і там буде басейн». «Ну що ти, Борчику, — намагався переконати я його. — Це справжнісінькі чарівні двері, але відчиниш ти їх тільки тоді, коли виростеш і станеш господарем своєї долі».

«І я там зустріну свою дівчинку?» — хитренько поцікавився внук. «І дівчинку, і все

решту», — якомога переконливіше відповів я. Тут нас покликали обідати. Потім ми грали в шахи, потім читали, потім знову ганяли м'яч, і нарешті прийшла моя дочка — його мама — і забрала Борю додому.

Я взяв книжку і ліг на гамак. Я був у своїй чарівній країні і міркував собі так: «Багато людей шукають свою країну, намагаються увійти в чарівні двері. Легше розказати про це, ніж реалізувати мрію. Але якщо постійно шукати своє Ельдорадо*, то мусить настати мить, коли ти побачиш його. Але не тут і не зараз... Ще є час. У всякому разі я сподіваюсь на це...»

Багато писали про це літератори, говорили зі сцени актори, намагалися відобразити в музиці композитори. Навіть священнослужителі, навіть вони... Дехто вважав і

все шукав, у цьому йому не відмовиш!

Я продовжував сидіти, точніше напівлежати в затінку на гамаку-гойдалці, меланхолійно розглядаючи світло-жовту смугасту оббивку матраца, потім встав і побрів до тильного боку будинку, до чарівних дверей. Трохи подумавши, я взявся за стару дерев'яну ручку і сильно потягнув двері на себе. Вони відчинились.

За дверима були... густі світло-зелені зарості молодого лісу. У просвіті між деревами виднілася широка галявина, всіяна жовтими, червоними і синіми квітками серед злегка вигорілої трави. Галявина спускалася до неширокої річки з яскраво-голубою водою, яка весело дзюркотіла поміж камінчиками. Брід був прямо проти мене метрів за сімдесят нижче по схилу. На

світло-зелені зарості молодого лісу. У просвіті між деревами виднілася широка галявина, всіяна жовтими, червоними і синіми квітками серед злегка вигорілої трави. Галявина спускалася до неширокої річки з яскраво-голубою водою, яка весело дзюркотіла поміж камінчиками. Брід був прямо проти мене метрів за сімдесят нижче по схилу. На

світло-зелені зарості молодого лісу. У просвіті між деревами виднілася широка галявина, всіяна жовтими, червоними і синіми квітками серед злегка вигорілої трави. Галявина спускалася до неширокої річки з яскраво-голубою водою, яка весело дзюркотіла поміж камінчиками. Брід був прямо проти мене метрів за сімдесят нижче по схилу. На

світло-зелені зарості молодого лісу. У просвіті між деревами виднілася широка галявина, всіяна жовтими, червоними і синіми квітками серед злегка вигорілої трави. Галявина спускалася до неширокої річки з яскраво-голубою водою, яка весело дзюркотіла поміж камінчиками. Брід був прямо проти мене метрів за сімдесят нижче по схилу. На

Тамара КОСТЕЦЬКА

ПОЕЗІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ЦІЛЮЩІ СЛОВА

Якщо не співаєтьс
пісня нова,
не радує сонячна днина,
повторюй за мною
цілющі слова:
світанок, весна, Україна...
Світанок — цвітанок, —
свій танок зоря
веде до травневого лісу:
світіння — цвітіння...
в промінні згоря
роси золотої завіса...
Давай-но зайдемо
в картину оцю,
відкинем завісу нетлінну,
ти, може, хворієш,
немає терпцю
чипіти в набридлих стінах?
Вмикай-но уяву,
як телек, вмикай,
розбудимо ліс голосами,
бузок на узліссі співає нехай,
хай птахи сміються із нами:
прийшли по здоров'я!
До лісу прийшли!
Заледве вже
пришкандибали...
Фіалочки вибігли —

сині посли,
ударилі вітру цимбали.
Тут стрілочка проліска,
лапонька сну,
незнаного цвіту хмаринка —
усе при здоров'ї

стрічає весну:
дерева, криничка, травинка...
І кожна тваринка

дбайливо несе
до нірки зелений листочок —
у лісі травневою зцілює все
синків неслухняних і дочок.
Комашка, мурашка —
усе тут співа,
гудуть верболози

стодзвінно,
повторюй за ними
цілющі слова:
світанок, весна, Україна...

ПУП ЗЕМЛІ
Три перини, п'ять подушок,
ковдр із шість —
повище вушок:

воссеідає при столі
хлопчик Петрик — пуп Землі.
Стіл у нього біля ліжка,
відігнав ногою кішку,
вже несуть йому найдки
всі, хто в домі —

хутко! швидко!
І ковбаси, і котлети,
каші, булки, вінегрети,
може, хоч поїсть усмак
цей мазунчик-одинак.
Так шодня:

ледь звівсь на ноги —
всі танцюють коло нього:
дід, бабуся, мама й тато,
не життя у хлопця — свято.
Друзі кажуть:

«Дивне вміння —
їсти й спати до опупіння!»
Петрик на дорослих лупа:
вже не хочу бути пупом,
центром Всесвіту — не хочу!
Краще з друзями я скочу
в сад, на пасіку, до гаю
й ні хвилиночки не згаю!

ЮНИЙ МАТЕМАТИК

Якось ми були в Лушті,
з персика струсивши цвіт,
над месою головою
пролетів натхненно кіт...
Траєкторію польоту
мій Андрій розрахував,
хоч, звичайно, прочуханку
за тваринку ту дстав...
Я кажу: Андрійку, синку,
скільки добрих є ідей!
Чи не жаль малу тваринку?
Син узявся за людей...
Якось ми жили в Одесі,
— бізнес! бізнес! —

всі кричать,
намотало на безвусся
ту ідею дитинча,
Запірнуло сходу в бізнес,
мов бувалий капітан,
Знає, що таке прибуток,
чистоган і капітал,
де купити їжу краще,
одяг, пральний порошок,
має свій відсоток з того!
Калькулятор — наш дружок.
Підросло дитя, змужніло...
(В нас комп'ютер —
наче дзвін!)
Хай хто тільки скаже в школі,
що не математик він!

Борис Фінкельштейн з онуком Борисом

вважає, що любов — це чарівна країна. А можливо, як сказав Булгаков, кожному дістається «по вірі його».

Що ми знаємо про цей і той світ? Ось великий і нещасний Едгар Аллан По сказав так:

*Молодий та стрункий
Вершник мчав навпрошки,
В дощ і в спеку*

*прямуючи радо;
Їхав поночі й вдень,
Ще й співав він пісень, —
Прагнув землю знайти —
Ельдорадо.*

*Стільки років блукав,
Що вже й сивий він став,
Вже утратив і силу*

*й принаду,
Скрізь об'їздити встиг,
Та в блуканнях отих
Не знайшов він*

*землі Ельдорадо.
На котрісь із шляхів
Раз він привида стрів, —
Може, в нього він знайде*

*пораду:
«Чи не знаєш хоч ти,
Де я можу знайти
Землю ту, на ім'я*

*Ельдорадо?»
Каже привид: «Поглянь, —
Там, де обрїю грань,
Видко гір нерухому громаду;
Отуди твоя путь,
Щоб аж їх перетнуть,
Якщо хочеш знайти*

*Ельдорадо!»
(Едгар Аллан По «Ельдорадо»,
1899 р. З англійської
переклав Григорій Кочур)*

Як добре сказав, а сам помер у сорок років від передозування наркотиків. Але ж

пагорбі по той бік річки здійнявся замок з високими стінами і зубчастими вежами, змурованими з світлого каменю. Вежі були увінчані дерев'яними банями, над якими майоріли довгі яскраво-сині стяги із зображенням золотого лева.

Пролунав співучий звук кавалерійського ріжка, розчинили великі ворота, зроблені з масивних дерев'яних брусів, оббитих хрест-нахрест бронзовими смугами і всіяних великими металевими шипами, і на шипану дрібним червоним гравієм дорогою виїхала кавалькада вершників у яскравому одязі. Дами в амазонках, кавалери в плащах, гаптованих золотом, варта в шоломах, зі списами і щитами, усі з мечами.

Попереду їхав дивно знайомий вершник на гнідому коні в береті з пір'їною. Він зупинився, обернувся і щось гукнув. Кавалькада на мить завмерла під промінням вранішнього сонця.

Вранішнього?!
«Ні, — подумав я. — Ще не час, поки не час». І різко зачинив двері до чарівної країни, повернувши ключ на два оберти.

Переклав з російської Данило КОНОНЕНКО

* El Dorado — золото (исп.) — легендарна країна золота й коштовного каміння, яку розшукували в Америці іспанські завойовники

«СПАСИБІ ВАМ, ДІТИ, ЩО ПРИВІТАЛИ ДІДУСЯ ШЕВЧЕНКА!»

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Більшість обрала для цього знайому кожному ще з читанок пейзажну лірику: «Тече вода в синє море», «Садок вишневий коло хати», «Зацвіла в долині червона калина»... Однак дехто, незважаючи на юний вік, ввів у свій репертуар і такі складні твори, як уривки з поем «Іван Підкова», «Княжна» та інші, і виконав їх так артистично, що викликав оплески в залі. І хоч були у виступах й забуті слова, сльози потекли з очей лише в одній — наймолодшій конкурсантки, коли вона побачила, як журі нагороджує за призові місця дипломами і книжками інших дітей, а її обійшло увагою. Та виявилось, що вона зарано почала переживати свою невдачу. Її ім'я не називали лише тому, що саме вона і стала однією з трьох переможниць у цій віковій категорії: це Ганна Мартиненко з НВК «Школа-ліцей» № 3, Софія Веремеєнко з Української школи-гімназії та Дар'я Галич із спеціалізованої ЗОШ № 7.

«МЕНИ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО»

Цей автобіографічний вірш Т. Шевченка, мабуть, відіграв не останню роль у тому, що серед учасників другого конкурсного дня, в якому змагалися учні віком 11-13 років, троє декламували власні поетичні твори про своє бачення спадку великого Кобзаря, його долі, визнання в сучасній Україні та всьому світі.

— Для мого дідуся головною книгою є «Кобзар», — сказала віршова-

ними рядками Есма Хайбулаєва із ЗОШ № 4.

З цим віршем вона посила друге місце, третьою стала учениця гімназії № 1 ім. К. Ушинського Даниїла Ермерт. А перемогла у номінації шкільних поетів ще одна представниця цього навчального закладу — Діана Шестакова.

Конкурсна програма другого дня, в якій виступив 41 учасник, була різноманітною за змістом, формами і жанрами. Свої варіанти сценічного інтерпретування творів Шевченка представили солісти, дуети, ансамбль. Прозвучала мелодекламація під мелодію «Рева та стогне Дніпр широкий», виконану на бандурі.

Найкращими журі визнали виступи Ольги Белевцевої та Сабіни Петренко із ЗОШ № 26, Феріде Веджат з гімназії № 11 ім. К. Треннова та читецького ансамблю «Натхнення» ЗОШ № 2, які і стали переможцями. Після отримання нагород одна з героїнь дня — семикласниця Сабіна розповіла, що декламувати вірші зі сцени розпочала в п'ятому класі. Спочатку готувалася до виступу перед глядачами в залі сама, а останній рік займається у зразковій театральній студії «Світанок» Республіканського центру дитячої та юнацької творчості. Що декламувати — обирає сама. Знає напам'ять десять творів Шевченка, з одним із яких — «Меж скалами, неначе злодій», пройшла випробування конкурсом. А найбільше їй подобається «Утоплена».

ДУМИ НАД ДНІПРОВОЮ САГОЮ

7 березня після традиційної офіційної Шевченкіани в Українській школі-гімназії група старшоклас-

ників за дорученням директора поїхала покласти квіти до пам'ятника Кобзареві. Була 13-та година.

— У цей час у парку біля постаменту було безлюдно, — розповів один з учасників шкільної акції Микита Снегірьов. — Тільки одна бабуся, побачивши нас здалеку, підійшла ближче і сказала: «Спасибі вам, діти, що привітали дідуся Шевченка».

Це було сказано нею так широко, від душі, що одинадцятикласник, який раніше не брав участі у всескритських конкурсах читців, а виступав лише в стінах гімназії, грав у виставах, за тиждень вивчив напам'ять уривок з поеми «Сон» і дебютував у конкурсі «З любов'ю до Кобзаря» в третій день змагань у віковій категорії 14-17 років. Та так успішно, що з першого разу став його переможцем разом ще з одним представником гімназії — Алі Джемилевим. Перше місце з ними серед 32-х учасників розділили Зоя Мансурова із ЗОШ № 12, Яна Благодатна із ЗОШ № 33 та Олександр Поліновський із ЗОШ № 31. За створення власних поезій, присвячених Шевченку, журі відзначило учениць ЗОШ № 21 — Марію Чернову та ЗОШ № 14 — Джульетту Карманову.

Поетична творчість Шевченка настільки багатогранна — лірична, патріотична і драматична, що дає безліч можливостей для театралізова-

них постановок. Це і використали у своїх виступах конкурсантки. Однак сильнішими з них виявилися не ті, хто має гарні голосові дані, а хто займається в студіях під керівництвом досвідчених педагогів. Бо в мистецтві розмовного жанру, за словами А. Вакулєнка, головне — не сила голосу, а інтонаційне декламування. І якщо хтось зійшов з дистанції, забувши текст, чи залишився поза призовою трійкою, впадати у відчай не треба. Ситуацію можна буде виправити і здобути в рейтингу для своєї школи за шкалою управління освіти міськвиконкому сорок балів у наступному році. ВІКЦ планує провести третій конкурс за творами Т. Шевченка в рік відзначення 200-річчя з дня його народження в такі ж строки, додавши до нього кілька нових номінацій, зокрема, малюнків і власних поетичних та прозових творів, присвячених Кобзарю.

Валентина НАСТІНА

«МАЙБУТНЄ МОЄ І МОЄЇ КРАЇНИ»

Уповноважений Президента України з прав дитини Юрій Павленко оголосив про початок Всеукраїнського конкурсу юнацьких творчих робіт «Майбутнє моє і моєї країни», який проводиться спільно з державним інформаційним агентством «УКРІНФОРМ» у рамках Року дитячої творчості.

Як зазначив Ю. Павленко, метою конкурсу є сприяння творчому та інтелектуальному розвитку дітей, формування їхньої активної життєвої позиції. До участі

в конкурсі прийматимуться творчі (текстові) матеріали дітей віком від 12 до 17 років, що відображатимуть їхні перші досягнення, мрії та плани на майбутнє, розповідатимуть про найважливіші події в найближчому оточенні. Уповноважений Президента з прав дитини висловив сподівання, що в рамках конкурсу кожна дитина зможе представити свої думки, переконання та погляди. Підсумки конкурсу буде підбито наприкінці року.

Посилання на сторінку конкурсу:
<http://shkola.ukrinform.ua/node/176>

ДО ЮВІЛЕЮ ШЕВЧЕНКА ВИДАДУТЬ ІЛЮСТРОВАНІЙ ДІТЬМИ «КОБЗАР»

До 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка буде видано «Кобзар», ілюстрований дитячими малюнками. Відбір тридцяти найкращих художніх робіт школярів з усіх регіонів України відбувається у рамках фестивалю «Шлях до Тараса», який триває у Черкасах, повідомили УНІАН у прес-службі фестивалю.

«Нове видання «Кобзаря» буде цікавим та унікальним завдяки малюнкам школярів. Діти дуже тонко розуміють творчість та діяльність Шевченка-поета, художника, громадського діяча», — зазначила голова оргкомітету фестивалю «Шлях до Тараса» Валентина Жуковська. «Концепція фестивалю ґрунтується на оновленні образу Тараса Шевченка, його осучасненні. Ми пишаємося тією нестандартною оцінкою творчості Тараса Шевченка, яку дали наші діти. У своїх роботах вони по-новому показують його творчість», — додала вона.

За словами В. Жуковської, на конкурс надійшло понад 350 малюнків та майже 80 декоративних творів з усіх регіонів України. Найактивнішими були школярі з Харківської, Чернівецької, Черкаської, Сумської, Донецької, Луганської та Рівненської областей. Журі фестивалю відбрало 80 робіт, які представлені на виставі у Черкасах. З числа цих робіт було обрано 12 найкращих, які увійдуть до нового видання «Кобзаря». Загалом до книги увійдуть ще вісім робіт, які оберуть інтернет-користувачі, та десять найкращих малюнків учнів художніх шкіл Черкащини — їх відберуть протягом 2013 року.

Вишивка та робота з бісеру Іллі Кобелецького із Сімферополя, учня зразкової театральної студії «Світанок» (керівник А. В. Петрова)

КОНКУРС!

«КРИМЧАНОЧКА»

Добрий день, «світличани»! Я вже 20-й рік передплачую вашу чудову газету. Дуже рада, що несете у світ наше прекрасне слово, захищаєте рідну мову, як ніхто. А які прекрасні розповіді про письменників! Мені приємно проводити уроки, цитуючи рядки з поезій, опублікованих у «Світлиці».

А пишу вам ще ось чому. Є у нас в школі творча дівчинка Марія Барак. Пише вірші, чудово співає, бере участь у різних заходах, посідає призові місця — чим не учасниця вашої «Кримчаночки»? Якщо можна, помістіть її вірш у газеті — ми усі будемо дуже раді і вдячні!

З повагою, Марія ОЛІЙНИК, вчителька
с. Куропатники Бережанського району Тернопільської області

СТОРІНКАМИ «КОБЗАРЯ»

Був тихий вечір... Я сиджу,
Сторінки книжечки горгаю.
Очима по словах біжу,
І ніби бачу, уявляю
Картину, як цвітуть сади,
Вечірня зіронька палає,
Хрущі над вишнями гудуть,
Тополю вітер гне, хитає...
Деся там широкий Дніпр
ревів,
Літали думи між вітрів...
Нещасна наймика брела,
Ішла полями Катерина,
Ледь-ледь доносила з села
Ця коліскова матирина.
Хтось за селом агняток пас,
Ішов із плугом плугатар.
Торкнувся мого серця час,
Коли читала я «Кобзар»...
Марія БАРАК

Надсилайте на адресу «КС» (поштовою або електронною) ваші фотографії та коротенькі розповіді про себе на конкурс духовної краси «Кримчаночка»!

НАВІТЬ у добу найжорстокішого знищення українства та плондрвання України Російською імперією Володимир Вернадський, вже будучи в апогеї гучної наукової слави, вважав себе сином України. З Україною вчений був зв'язаний генетично. Згідно з родинним переказом, один з предків Вернадських служив у війську Богдана Хмельницького. А прадід — Іван Вернадський закінчив Переяславський колегіум Києво-Могилянської академії, на Запоріжжі поєднував військову службу з церковними справами. Тож і не випадково після руйнації козацької Січі на Хортиці Катериною II він переселився на Чернігівщину, де його обрали священником у с. Церковщина. Батьки Володимира Вернадського були киянами. Вони добре знали рідну мову. Незадовго до смерті вчений писав, що «в обох родинях (батьковій та материній) побували національні українські традиції. Іван Васильович Вернадський блискуче закінчив Київський університет і у 28 років став професором політичної економії та статистики. В 1850 році він переїхав до Москви, де його обрали професором Московського університету. З 1856 року він — професор Головного педагогічного інституту Олександрівського ліцею у Петербурзі.

Мати Володимира Вернадського, Ганна Павлівна Константинович, також походила з древнього козацького роду. Її дядько, Микола Гулак, відомий вчений-математик, був добрим приятелем Тараса Шевченка та спільником по Кирилло-Мефодіївському братству.

Майбутній видатний вчений народився 22 березня 1863 року у Петербурзі. Там же він закінчив і природниче відділення фізико-математичного факультету. Його вчителями були Д. Менделєєв, О. Бекетов, В. Докучаєв.

Вернадський ніколи не поривав зв'язків з Батьківщиною. Він ще у гімназичні роки цікавився історією та культурою України. «Справжню історію своєї землі, — пригадував учений, — я знав не з гімназичного курсу, а з розповідей батька». Йому випала почесна місія створення Української Академії наук. Після лютевої революції 1917 року в Києві він очолював комісію зі створення академічної структури та комісію з питань вищих навчальних закладів і наукових установ. Академік Володимир Вернадський 27 листопада 1918 року обирається першим головою-президентом Української Академії наук. Він — один з небагатьох її фундаторів, якого Господь Бог вберіг від знищення комуністсько-фашистською системою. Всесвітньо відомий вчений закінчив земний шлях у похилому віці. До свого 82-ліття він не дожив лише кілька місяців. Влада хоч і недолюблювала «некеріваного» академіка, але ж для власного іміджу у цивілізованому світі змушена була відзначити 80-річний ювілей вченого. Йшла війна. Партиї науку керували та Академії наук у січні 1943 року було не до пишного вшанування ювіляра. Та й сам вчений, який ніколи не схилив голову перед високими можновладцями та органічно не сприймав сталінський режим, категорично відмовився від публічного вшанування. Академія наук переконана все-таки вожда народів вшанувати Володимира Вернадського Державною (Сталінською) премією першого ступеня.

Менш знаним вченим, але наближеним до Кремля, у такому віці, зазвичай, давали Героїв Соцпраці та орден Леніна. Академіка Вернадського нагородили орденом Трудового Червоного Прапора. Ім'я вченого увічнили також у назві організації ним же Біогеохімічної лабораторії.

Після смерті Володимира Вернадського та його творчої спадщини в СРСР фактично забули. Повернення ім'я та величезного наукового доробку геніального українського вченого у вітчизняну науку розпочалося з кінця 50-х років минулого століття.

Сьогодні про академіка В. Вернадського та його унікальну творчу спадщину, педагогічну та науково-організаторську діяльність у світі

жучи, стримані взаємини з філософами, які перебували тоді на посадах видатних учених. Про це свідчать і його щоденникові записи з надзвичайно глибокими і влучними характеристиками окремим персонажів, і полемічні виступи в пресі. Це вже пізніше, у 70-х роках, на плечі В. І. Вернадського накинута мантия гносеолога наукового комунізму і великого прихильника марксистсько-ленінського вчення, хоча про міру його заангажованості означеними ідеями можна скласти уявлення з таких слів: «Я мало знаю Маркса, але гадаю, що ноосфера буде цілком співзвучною його висловлюванням», — писав 77-річний вчений. Але щей ухильності не помічає І. Мочалов — науковий біограф В. І. Вернадського, в

кого постійно видозмінювався залежно від поточних обставин та ідеологічного оснащення суспільства. Про В. І. Вернадського написано чимало. Є в тому і відвертий мотлох, який, заблюмував поширення його ідей на Захід. Принаймні там концепція «духу Землі» Тейяра де Шардена є популярнішою, ніж вчення Вернадського про ноосферу.

Параболічного і багатогранного В. І. Вернадського вже після його смерті (1945 р.) постановою Раднаркомом СРСР було загнуто у вузький коридор геології і геохімії. Це на багато років визначило відповідний напрямок трактування наукової спадщини видатного вченого. В. І. Вернадський у шій іншій, негеологічній, іпостасі тривалий час перебував поза ува-

Видання 6-томника, яке збіглося з хрущовською відлигою, наближення столітнього ювілею вченого — все це поживило інтерес широких кіл громадськості і вчених, зокрема зарубіжних, до особи і творчості В. І. Вернадського. Постало питання про видання хоча б частини з того, що досі зберігалось під грифом «НВ». Звичайно, влада тоді ще не була готова видавати «ідеологічно невтримані» твори без належного «гносеологічного» супроводу. Своєрідною «орієнтировкою-об'єктивкою», яка передувала появі цього ще не знаного Вернадського, стала написана за архівними матеріалами, тими, що у «НВ», книга «Філософские воззрения В. И. Вернадского» (А. І. Козінов, М., 1963).

Цей «філософствующий»

його спіткала б доля М. Вавилова, М. Грушевського, А. Кримського та багатьох інших видатних вітчизняних вчених.

Життя та ряд подій у світі змусили як вітчизняних, так і зарубіжних вчених дещо інакше поглянути на творчу спадщину В. І. Вернадського і привернути увагу світової громадськості до його наукового спадку. Час чітко визначив і головну наукову домінують його творчості — біосферно-ноосферну проблематику. Без перебільшення можна стверджувати: як науковий світогляд XIX століття визначали праці Ч. Дарвіна, а початок XX століття — А. Ейнштейна, так науковий світогляд наприкінці XX століття визначає творчість геніального українського вченого Володимира Вернадського.

Після тривалого замовчування та обструкції творчої спадщини академіка радянські та пострадянські ідеологи якось відразу забули про «пасиви» в біографії і поглядах В. І. Вернадського і відстриманої досі оцінки його праць упали в ейфорію. Різко зріс інтерес не лише до біогеохімічних праць, але й до методології, світогляду і філософії В. І. Вернадського.

Захід після деякого збентеження (після відомої доповіді У. Тана — тодішнього Генерального секретаря ООН, 1969 р.) швидко вишорк з істану прострації, спричиненого усвідомленням глибини екологічної проблеми, сприйняв екологічний імператив, створив продуктивні теорії і концепції, розробив екологічні адаптовані технології, замкнені цикли і ресикли виробництва, залучив до економічних калькуляцій екологічну компоненту і тепер намагається дати собі раду з цим. А оскільки, як з'ясувалося, екологічна розруха — це розруха в головах людей, що є результатом неякісної в екологічному відношенні інформації, якою послуговується людина, на Заході розпочалося інтенсивне гуманітарне осмислення феномена екології, розробка таких понять, як екологічний світогляд, етика, мораль, культура тощо. На жаль, Україна на багато років випала із цього загального руху. У колишньому СРСР на той час (70-ті роки) вже були вичерпані всі аргументи, крім, можливо, ракетно-атомного, у змаганні із Заходом. І тому екологічну проблему з радісно-етичного значення як таку, що ілюструє неефективність буржуазного суспільства, де по-хижацькому руйнується матеріальна основа існування людини.

Ось тут комуністичним ідеологам і знадобилося вчення В. І. Вернадського про біосферу та ноосферу. Центром проблеми було визначено перехід біосфери в ноосферу, що найбільше відповідало планам партії «побудувати ноосферну цивілізацію». Необхідно зазначити, що уявлення про ноосферу мінялося протягом усього життя В. І. Вернадського. Він почав розвивати концепцію ноосфери на початку 30-х років після того, як докладно розробив учення про живу речовину та біосферу. В. І. Вернадський живає поняття «ноосфера» у багатьох значеннях: 1) як стан планети; 2) як галузь активної прояву наукової думки; 3) як головний фактор перебудови і змін у природі. На жаль, вчення про ноосферу В. І. Вернадський не встиг розвинути так всебічно, як про біосферу, що стало причиною багатьох спекуляцій на тему ноосфери.

ВОЛОДИМИР ВЕРНАДСЬКИЙ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

ДО 150-ЛІТТЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

існує численна література. Проте діяльність вченого в Україні вивчена недостатньо, хоч, починаючи з 1991 р., в Україні щороку відбуваються читання, присвячені академіку В. І. Вернадському.

Тематика заходів розлога, як розлогою була творчість видатного вченого — від проблем геохімії, ґрунтознавства до загадки феномена життя та розсіювання його у космічний простір. У цих читаннях, як зазначається в прес-релізах, беруть участь провідні вчені НАН та вищих навчальних закладів України. Тож може скластися враження, що в Україні триває процес інтенсивного осмислення надзвичайно багатоті на ідеї спадщини В. І. Вернадського, залучення її до українського контексту. Але чи так це?

Нині Україна відтворює свій соборний духовний образ, а В. І. Вернадський є одним із його складових. Будучи етнічним українцем, В. І. Вернадський прихильно ставився до української ідеї: «Все життя моє було нерозривно пов'язане з Україною й українським рухом».

Характерним є те, що діяльність В. І. Вернадського в Україні тепер подається його російськими біографами як малозначущий факт, дріб'язковий епізод і всійко затушується. Відома українська дослідниця професор Олена Апанович перша і, на жаль, досі єдина здійснила спробу повернути Вернадського про Україну. Принаймні після ряду публікацій проблеми вченого в Україні.

Усі визначні дії — класики української науки, культури, історії, не кажучи про політиків, досі так чи інакше проходили «підгонку» до російського контексту.

Не уникнув цієї долі і В. І. Вернадський, якого вмонтовано в культурологічну обойму сусідів — Ломоносов, Менделєєв, Чайковський, Толстой, — тоді як сам учений ще за життя визначив своє місце поряд із... Дарвіном: «...я усвідомлюю, що це вчення (вчення про живу речовину) може справити таке враження, як книга Ч. Дарвіна, і у цьому випадку я потрапляю у перші ряди світових вчених» (1920).

За життя у Володимира Івановича склалися, м'яко ка-

інтерпретації якого В. І. Вернадський постає як учений, який «розробляв філософські проблеми сучасного природознавства на основі діалектичного матеріалізму як єдиного правильного наукового методу пізнання» і «рухався до того ідеалу «людського природознавства», що його визначив К. Маркс».

У «Листах до української і російської молоді» В. І. Вернадський шлях, обраний Ульяновим, називав безглуздим, кривавим, варварським і жорстоким, на відміну від культурного і цивілізованого шляху Махатми Ганді. Академік О. Яншин вступив чьому висловлюванню вченого ствержує: «О Ленине В. И. Вернадский всегда отзывался как о свободном мыслителем и всесторонне образованном человеке». А з приводу філософії, що претендувала на роль науки всіх наук, В. І. Вернадський висловлювався у властивій йому енергійній манері: «В стране, где научная мысль и научная работа должны играть основную роль, ибо с их ростом и развитием должны были бы быть связаны основные интересы жизни, — ученые должны быть избавлены от опеки представителей философии. Того требует польза дела, государственное благо; «Я — философский скептик. Это значит, что я считаю, что ни одна философская система (в т. ч. наша официальная философия) не может достигнуть той общезначительности, которой достигает только в определенных частях наука»; «...Я, как философский скептик, могу спокойно отбросить без вреда и с пользой для дела в ходе моей научной работы все философские системы, которые сейчас живы...».

В. І. Вернадський був загадкою також і для психологів, уся методологія яких базувалася на умовних рефлексках Павлова, на простих, як у амеби, реакціях: зблизувало світло — процес пішов. У творчій лабораторії, методології і стилі роботи В. І. Вернадського мали місце і логічний розвиток ідеї, і окремо кинута, ще науково необроблена думка, і потім свідомості, що потребує осмислення.

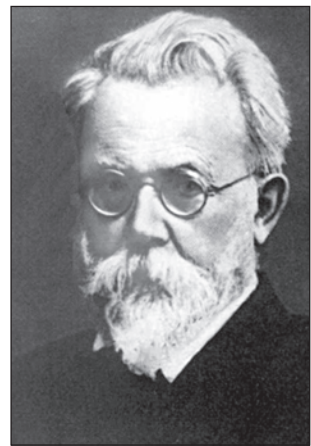
Якщо свій прижиттєвий імідж вченого і громадянина він утверджував сам, то вже «потому» в офіційній інтерпретації образ В. І. Вернадсь-

кого, а його ще за життя готові до видання рукописи зберігалися в архівах під грифом «НВ» — не видавати.

Створена у 1945 році комісія з вивчення наукової спадщини В. І. Вернадського, яку очолював академік Д. Зелінський, за 15 років підготувала шеститомник геологічних праць В. І. Вернадського і завмерла до 1970-х років. Лише через 20 років після смерті вченого починають видавати його праці з біогеохімії, а згодом — з історії та філософії науки, чимало з яких ще за життя автора були готові в рукописах. Зокрема, через 20 років було видано «Химическое строение Земли и ее окружение», через 30 років — «Пространство и время в неживой и живой природе», через 32 роки — «Научная мысль как планетное явление», через 35 років — «Живое вещество», «Проблемы онтогеохимии», а «Философские мысли натуралиста» — лише через 45 років.

Причиною такої неквапливості АН, яка зазвичай видає посмертно праці своїх академіків протягом двох-трьох років, була відсутність В. І. Вернадського ніші в тодішній ідеологічній системі. Така ніша з'явилася значно пізніше, коли прийшло усвідомлення екологічної кризи і потрібно було визначитися з фундаментальними науково-природничими основами виходу з неї.

Творчість В. І. Вернадського була спрямована в майбутнє. Це був учений-провидець, який значно випереджав свій час. Деякі ідеї і погляди В. І. Вернадського ще й тепер не вписуються в контекст парадигми сучасної науки. Редактори-видавці, часто неспроможні осягнути зміст текстів В. І. Вернадського, супроводжували їх своїми примітками на зразок: «З цим твердженням не можна погодитися», або вносили свої поправки в текст, цифри, тобто вдавалися до фальсифікування. Багато думок і міркувань В. І. Вернадського ще й тепер відтворюють не за Вернадським, а вдаючись до прийому синів лейтенанта Шмідта: спочатку безпідставно В. І. Вернадський оголошується чимось учителем, а відтак думки вчителя стають надбанням самозванця-учня.

пигмей, про якого нині і сліду не лишилися у науці, за вказівкою з Луб'янки, у творчій спадщині геніального Вернадського «відкопав» цілу низку ідеологічних збочень на кшталт:

«Страждав пережитками буржуазної свідомості і слабкістю загального світогляду, що заважало йому прийняти марксизм як світогляд».

«Суб'єктивно не сприймав марксизм, хоча об'єктивно стояв на позиції матеріалістичної діалектики».

«Його ставлення до діалектичного матеріалізму було досить суперечливе і базувалося на недорозумінні».

«В силу слабкості свого світогляду не зрозумів партійності філософії».

«Покладав великі надії на науку і недооцінював класову боротьбу. Визнавав другорядне значення класової боротьби в процесі становлення ноосфери».

«Підтримував ідею вічності життя. Не зміг зрозуміти гносеологічного коріння релігії. Надавав релігії емоційно-етичного значення і вважав, що на основі релігії можна формулювати мораль».

«Помилки В. І. Вернадського було використано мракобісами і ворогами комунізму».

Не менше помилок у великого вченого доморощені марксисті відшукали і в методології науки. Зрозуміло, що зазначені вади і прорахунки В. І. Вернадського пояснювалися тим, що вчений «...не врахував ленінської постанови: без солідного філософського обґрунтування ніякі науки не можуть витримати боротьбу проти натиску буржуазних ідей». Майбутній дослідник творчості В. І. Вернадського кремлівський «діалектик» рекомендував «добре попрацювати в галузі основних понять». Від розтлумачення геніальному вченому основних марксистсько-ленінських понять на Луб'янці академіка Вернадського врятувала лише смерть. Складається враження, що коли б його творчі здобутки радянські псевдофілософи пильно проаналізували дещо раніше, за життя академіка, то неодмінно

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

БЕРЕЗЕНЬ

22

1710 р. — Цар Петро I заборонив «великоросам докоряти тити малоросам за зраду Мазепи».

1710 р. — у випробувальному польоті літака Ан-225 «Мрія» встановлено 109 світових рекордів.

Народилися:

1842 р. — Микола Лисенко, український композитор («Наталка Полтавка», «Тарас Бульба», «Енеїда»), піаніст, диригент, педагог, збирач пісенного фольклору, громадський діяч. Автор музики церковного гімну «Боже Великий Єдиний». Твори Лисенка вийшли у 1950-1959 роках у Києві в 20 томах. Його заслугою було те, що він вивів українську народну пісню на широку професійну сцену, став основоположником національного напрямку української музики.

Його по праву можна назвати одним із стовпів, на якому тримається національна свідомість українця. Помер у Києві 1912 року.

1961 р. — Ольга Богомолець, українська співачка, автор-виконавиця сучасних та старовинних українських романсів, доктор медичних наук, головний лікар Клініки лазерної медицини Інституту дерматокосметології, координатор Європейської асоціації лазерної дерматології у Східній Європі, член Американської академії дерматології, Європейської академії дерматовенерології, Нью-Йоркської академії наук.

Одружена з Олексієм Шереметьєвим — відомим лектором, юристом.

23

Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва.

Свято встановлено в Україні «...враховуючи вагомий внесок працівників культури та аматорів народного мистецтва у відродження української національної культури, розвиток народної творчості, активну культурно-просвітницьку діяльність та підтримуючи ініціативу громадськості...» згідно з Указом Президента України.

Всесвітній день книги і авторського права.

1596 р. — українські повстанці Северина Наливайка розбили військо польського гетьмана Жолкевського в урочищі Гострий Камінь.

1918 р. — Центральна Рада оголосила українську мову мовою діловодства.

24

1155 р. — Юрій Долгорукий захопив Київ і вступив на престол.

1918 р. — Центральна Рада проголосила українську мову державною.

Народилися:

1900 р. — Іван Козловський, український співак, народний артист СРСР (1940), Герой Соціалістичної Праці, лауреат двох Сталінських премій та Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка. Помер 24 грудня 1993 р.

Завдяки старанням дочки Анни Іванівни та президента Фонду Козловського Бела Руденко 24 березня 2004 р. відбулася презентація подвійного компакт-диску з українськими творами у виконанні Івана Семеновича.

1955 р. — Ігор Білозір, народний артист України, український композитор і виконавець, лідер «ВІА Ватра». Автор популярних пісень та справжніх шлягерів: «Пешчанине перевесло», «Світлиця», «Від Бога», «Перший сніг», «Весільний марш», «Не сип, мила, скля». Убитий у

2000 р.

Помер:

1907 р. — Андрій Маркевич, український громадський діяч, етнограф, правник, філантроп і музикант.

25

День Служби безпеки України.

Свято встановлено в Україні «...враховуючи заслуги Служби безпеки України у справі захисту державного суверенітету України, конституційного ладу, територіальної цілісності, законних інтересів держави, забезпеченні прав і свобод людини і громадянина...» згідно з Указом Президента України «Про День Служби безпеки України» від 22 березня 2001 року № 193/2001.

1651 р. — українське військо полковника Івана Богуна під Вінницею розгромило поляків.

Народилися:

1747 р. — Олександр Безбородько, козацький полковник, член Російської академії, почесний член Академії мистецтв, царський сенатор, світліший князь Російської імперії, канцлер уряду Катерини II, мав значний вплив на царя Павла I, добився відновлення Генерального суду і деяких інших установ Гетьманщини, скасованих за Катерини II.

1909 р. — Юрій Бойко-Блохін, український літературознавець, театрознавець, професор Українського вільного університету в Мюнхені, громадський і політичний діяч, член Проводу ОУН. Автор численних наукових праць з теорії та історії української літератури, зокрема: «Основи українського націоналізму» (1951, присвячена М. Кулішу), «Шевченко і Москва» (1952), «Творчість Тараса Шевченка на тлі західноєвропейської літератури» (1956).

1976 р. — Володимир Кличко, український боксер у суперважкій ваговій категорії, чемпіон світу за версіями IBF та IBO.

Померли:

1944 р. — Омелян Ковч, греко-католицький священик, блаженний католицької церкви. Загинув у фашистському концтаборі Майданек.

1999 р. — в автомобільній аварії загинув В'ячеслав Чорновіл, літературний критик, публіцист, діяч руху опору проти русифікації та національної дискримінації українського народу. Кілька разів ув'язнений за «антирадянську пропаганду» (1967-1969, 1972-1979, 1980-1988). Перебував у мордовських таборах суворого режиму і на заслання. Один із ініціаторів створення Української гелісінської спілки. Герой України (посмертно).

26

День внутрішніх військ МВС України.

Відзначається щорічно 26 березня у день ухвалення Верховною Радою України 1992 року Закону України «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України».

1917 р. — із заслання повернувся історик і політик Михайло Грушевський.

27

Міжнародний день театру. Відзначається щорічно 27 березня з 1962 року. Він був заснований у Відні на IX конгресі Міжнародного інституту театру (МІТ) при ЮНЕСКО. Діяльність МІТ, згідно з його статутом, має бути спрямована на зміцнення миру і дружби між народами, на розширення творчої співпраці всіх діячів світу.

І ось ідеологи від науки, чимало попрацювавши «в галузі основних понять», створили так звану загальноприйнятну (інтегральну) концепцію ноосфери «під Вернадського». Окремі розрізнені й абсолютно правильні у кожному випадку висловлювання В. І. Вернадського про ноосферу були використані для обґрунтування науково-природничих основ ноосферної цивілізації.

Спочатку було дано «емне визначення гносеологічної сутності ноосфери як зміненої науковою думкою і перетвореної для потреб людини біосфери». Далі на основі ідеї цілеспрямованої перебудови біосфери було виведено ідею техносфери, яка, на диво, виявилася співзвучною з ідеєю К. Маркса і Ф. Енгельса про «зміну природи людською працею». У формуванні світогляду, культури радянські ідеологи зробили основну ставку на техносферу, техногенез, який розглядався як колосальне досягнення НТП, на основі якого активно «впроваджуються» технічні системи в біосферу. «Неминучість» переходу біосфери в ноосферу подавалася на зразок іншої відомої «невідворотності». Ідею пасивного природокористування було проголошено безглуздою. Перебудова біосфери в ноосферу стала справою творчості народних мас, керованих партією (тобто чимось на зразок комуністичного суботника). З'явився термін «керований ноосферний комплекс». А оскільки В. І. Вернадський не визначився щодо передумов його формування, то це за нього зробили «послідовники» його вчення. Такими передумовами акад. Е. Прусов (1976, 1989) назвав, зокрема, «підвищення добробуту трудового народу», «рівність усіх людей», «виключення воєн із міждержавних відносин», «побудову справедливого суспільства», «небувалі розмах промислового і сільськогосподарського виробництва на 1/6 земної кулі» та інший антураж із тодішнього арсеналу пропагандистських засобів. У такій інтерпретації ідея ноосфери стала центральною у новій «системі знань» — ноосферології, яка буда покликана знайти вихід з екологічної кризи. Московський МК КПРС 1976 року розробив «Перспективну програму з методичних проблем взаємодії суспільства і природи», спрямувавши проблему в річце «гострої ідеологічної боротьби». Науковий комунізм поповнився низкою нових розділів з марксистсько-ленінських принципів взаємодії суспільства та природи, які стали основою нової освітньої дисципліни — соціокології.

Потужним ретранслятором в Україну цього сорту екології у застійні часи була Академія наук України, яка замість гуманітарного осмислення феномена екології скеровувала розвиток екологічної науки і освіти в Україні в русло демагогії («з огляду на кризу буржуазної науки радянські вчені мають взяти проблему соціально-екологічної відповідальності в свої руки»). У кінцевому підсумку все це призвело до формування певного і невластивого для В. І. Вернадського стереотипу в

трактуванні ноосфери, основною рисою якого є тенденція до спрощення і спроба вирішувати проблему ноосфери, екології зокрема, в межах тієї чи тієї заданої схеми, сконструйованої на базі певних апріорних положень наукового комунізму.

Для Заходу проблема ноосфери носила суто умовляльний характер і, будучи народженою в ідеологічних апаратах СРСР, до реальної дійсності мала досить віддалений стосунок.

Тож нічого дивного немає в тому, що світова співдружність держав зигнорувала й це наше «напрацювання» і за модель майбутнього суспільства обрала не «ноосферну цивілізацію», а суспільство стійкого екологічно безпечного розвитку. Характерно, що в матеріалах конференції «РіО-92» відсутній термін «ноосфера».

Так було спрофановано велику наукову і філософську ідею В. І. Вернадського, а його самого залучено до співучасті у цьому дійстві: «Єдиною життєздатною соціально-економічною і політичною основою побудови ноосфери, за В. І. Вернадським, є соціалістичні устрій. Тепер, коли стало ясно (поряд-

хід з екологічної кризи — у слов'янській єдності, слов'янському союзу». Особливо спекулюють за нинішніх умов на вислові В. І. Вернадського: «Не можна безкарно йти проти принципу єдності всіх людей як закону природи».

У подальшій інтерпретації слово «людина» російськими ідеологами замінюється «людством», яке для збереження єдності з Природою має прагнути до єдності політичної, економічної, культурної: «На певній стадії розвитку ноосфери має відбутися не лише політичне, але й етнічне об'єднання людства». Зрозуміло, що об'єднатися зможуть не всі і не відразу. Тривалий час існуватимуть центри об'єднання — кристалізації у вигляді народів із розвиненими культурами. «У таких рамках слід шукати ті форми спільно-планетарного життя суспільства, які дозволять йому вступити в епоху ноосфери», — стверджує російський вчений Мойсеєв.

Таким чином, ідеться про нову «редакцію» концепції ноосфери, якою підводяться науково-природничі основи під нинішні геополітичні об'єднання зусилля Росії. В ідеологічному сенсі — це суміш панславізму та деяких

наслідків В. І. Вернадського до «русской идеи» і «русского космизма». У шкільних підручниках, що видаються у РФ, їхні автори називають В. І. Вернадського «русским национальным гением, выдающимся ученым, которого мы любим и которым гордимся».

У такій неоноосферній інтерпретації В. І. Вернадський постає у багатьох авторських і державних програмах з екологічної освіти та навчальній дисципліні «Соціо-екологія» не лише в РФ, але й в Україні, яка у цьому питанні йде у фарватері свого північного сусіда. Нічого дивного в тому немає: в Україні проблема «Вернадський і Україна» не осмислюється, про що свідчить хоча б така хаотична назва (тематика) щорічних (з 1991 р.) академічних читань, що їх проводить Комітет НАНУ з вивчення наукової спадщини вченого: «Моральність і біосфера», «Наукова думка і цивілізація», «Жива речовина та її деформації в Україні», «В. І. Вернадський і книга» тощо.

Тож постає запитання: чи й надалі ми будемо покладатися на чергову «добро» роботу в галузі основних понять» наших колег із РФ, а чи нам годилося б самим прочитати В. І. Вернадського, не минаючи «ані титли, ніжє тії коми»?

Настав час десакралізувати міф про В. І. Вернадського як гносеолога наукового комунізму в минулому, інтегратора племен і народів у часі нинішньому. Це певний тип мислення, яке вже вичерпало свій історичний ресурс. В. І. Вернадський потребує не лише прочитання. Ідеться передусім про потребу осмислити опубліковані і неопубліковані архівні тексти вченого, відкрити те, що досі не було висловлено або не могло бути сказаним, особливо те, чого, можливо, не скажуть держателі архіву В. І. Вернадського у Москві. Необхідно вести до інтелектуального культурного обігу в Україні найважливіші праці В. І. Вернадського з проблем геології і геохімії, біогеохімії, а особливо наукознавства, методології, філософії та історії науки, переключивши їх українською мовою.

Добре було б знайти порозуміння з нашим стратегічним партнером на предмет передачі в Україну хоча б копій архіву академіка В. І. Вернадського як нашого унікального національного надбання.

Доцільно було б заснувати Всеукраїнський неурядовий екологічний фонд ім. В. І. Вернадського з широкими повноваженнями у сфері розроблення і фінансування екологічних програм і проєктів, екологічного моніторингу, прогнозування і експертизи, екологічної освіти, вивчення, розвитку і пропаганди наукової спадщини В. І. Вернадського.

Усе це сприятиме утвердженню в свідомості покоління українців феномена В. І. Вернадського як унікального явища української і світової культури.

Федір ВОЛБВАЧ,
професор Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Київ)
Петро ВОЛБВАЧ,
голова Кримської філії НТШ, академік УЕАН

В. І. Вернадський у робочому кабінеті

ним людям, навіть не науковцям, це завжди було ясно), що «ноосферний прогноз розвитку природи і цивілізації» не спрацював, а ідея-фікс «ноосферно-космічної комуністичної цивілізації» не відбулася, апологети і творці «загальноприйнятої концепції ноосфери» вважають, що хибними були погляди В. І. Вернадського: «Доводиться констатувати, що ноосферний шлях розвитку природи не став розумним». Тобто радянські ідеологи від науки спочатку створили гносеологічний глухий кут, а тепер борсаються, не будучи спроможними вийти з нього.

Новітні ревізіоністи творчої спадщини великого мислителя вже в котрий раз намагаються відшукати усі всі нові і нові похибки. Крах «комуністичної моделі ноосфери» вони намагаються пояснити вадами світоглядно-методологічних підвалинів вчення В. І. Вернадського («Ойкумена», № 1, 1993).

Розкручувачі «комуністичної моделі ноосферно-космічного маховика» навіть після ганебного розпаду радянської системи переключили реєстр В. І. Вернадського на нові-старі потреби геополітичної доктрини РФ, відновлення того, що розпалося. І знову (вже вкотре!) ідеологи натхненно «роботають в області основних понять»: «Ви-

запозичень із теорії локальних цивілізацій А. Тойнбі, адаптованих до мовного ряду В. І. Вернадського під ноосферу. Риштуванням цієї споруди має стати великоруська локальна цивілізація, а її духовною опорою — російське православ'я (детальніше про це див. у книзі «Общевропейский процесс и гуманитарная Европа. М., 1995. С. 383). Безперечно, Москва має стати продумним центром етнополітичної конденсації людства. Проте новітні «собиратели іконно-русских земель» чомусь сором'язливо намагаються не помічати вбивчу для Російської імперії думку академіка В. І. Вернадського, нотовану у його щоденнику 30 серпня 1920 року (Див. газету «День» від 30.X.1999 р.).

Сьогодні «у Росії спостерігається новий сплеск зацікавленості особою і творчістю В. І. Вернадського. Архів вченого, до речі, найбільший серед наукових архівів колишнього СРСР, — це суцільний клондайк для Академії наук РФ. Особливо широко зараз освоюється гуманітарна спадщина В. І. Вернадського. Поставлено завдання з метою відновлення російського пріоритету видати основні праці вченого англійською мовою і широко їх розповсюджувати. Всі-таки підкреслюється причет-

ЕТНІЧНА МОДА: ГАРМОНІЯ КОЛЬОРУ, ФОРМИ, ДУШІ

Розмаїття усіх барв української природи вибрала в костюмах етнічного стилю художника-модельєра Віри Левицької та її вихованців — студентів Кримського інженерно-педагогічного університету виставка «Квітне у вишиванках моя Україна» у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі. А на її відкритті багатозарова взаємодія кольору і декоративної форми на основі інтерпретації української вишивки набула ще й музичного забарвлення в піснях «Ой я знаю, що гріх маю» та «Квітка-душа» у виконанні викладача вокалу Ельвіни Ібраїмової та студентки естрадного факультету Міли Ізотової.

Віра Левицька з дитинства шила з мамою і бабусею вишиванки — повсякденні та святкові, оздоблені стрічками і мережками. Мабуть, це і вплинуло на вибір її майбутньої професії. Закінчила Харківський коледж дизайну і текстилю, Московський інститут текстильної і легкої промисловості. Працювала в експериментальному цеху Сімферопольської швейної фабрики ім. Рози Люксембург, ательє «Віна-мода», а останні вісім років є керівником спеціалізації «Модельювання костюма» в КІПУ.

— Костюм — це основний елемент матеріальної і духовної культури народу, — говорить Віра Олексіївна. — І в ньому нічого не буває випадковим, а завжди є практичне і символічне значення.

Для підтвердження сказаного вона як автор і модель водночас продемонструвала сукню з лляної тканини. Проста за кроєм, вона набуває вишуканого та елегантного вигляду за рахунок мереживних вставок у верхній та нижній частини полотна і на рукавах, вишитої композиції з сонячним сплетінням у центрі. Від його кільця променями розходяться в різні боки мережки чотирьох стихій — землі, води, вогню і вітру, від яких струменіє позитивний енергетичний заряд, а захисну функцію виконує хрест.

Якщо ця сукня стилізована в ніжному пастельному колориті, то інший розроблений В. Левицькою костюм, що демонструється на манекені, має яскраво виражену кольорову тональність, характерну для північних регіонів України, в цьому випадку Чернігівщини. Коричневу спідницю прикрашає вишитий гладко малянок з червоними квітами. Білий фартух оздоблено плетеною мережкою, а білу з червоними візерунками блузку доповнює червоний жилет з рослинними орнаментами, вишитими бісером і золотими нитками.

У біло-червоній гамі цієї розробки автор, за її словами, художніми засобами передала витоки власного родоvodu, в якому по лінії матері поєднані українські та польські корені. А для

вишитої в такому ж колориті на лляному рушнику композиції з півником вона навіть створила нову техніку, якої до цього не було в рукоділлі. Це — набивне ваяння повстю.

До такого ж експериментування в професії модельєра, декоративній творчості та своєму одязі В. Левицька спонукає і студентів власним прикладом і навчальними завданнями. Щоб їх виконати, вони заглиблюються в історичні першоджерела, здійснюють етнографічні експедиції в різні регіони України та Кримського півострова, виймають із шаф і скринь бабусь їхній ще домо-тканий гардероб. І в результаті цієї дослідної ретроспективи з'являються на папері ескізи різних варіантів суконь, сарафанів, блузок, спідниць, жилетів і брюк. А щоб розроблені силуети втілити у виробах з текстильних матеріалів, для чого використовуються лише натуральні тканини — льон, бавовна, шовк, штапель, технічну частину роботи студентки обговорюють з іншим викладачем університету — Марією Дорошевич.

— Щоб не затягувати строків і прискорити технологічний процес, не порушивши при цьому старовинних канонів, — говорить вона, — багато ручних робіт

перекладаємо на машину.

Недавно, наприклад, зробили машинний варіант однієї мережки, що раніше виготовлялася лише вручну. Ще навіть назви цієї новій техніці не придумали. І все ж якою б досконалою не була вишивка швейною машиною, виготовлену своїми руками річ, за переконанням В. Левицької, носити набагато приємніше, бо відчувається вкладена в неї душа майстра.

Щоб шви та стібки відповідали технічним вимогам, студенткам після експертного оцінювання їхньої роботи викладачами довелося окремі з них навіть розпорювати і вишивати заново. Глядачі ж, які побачили на показі кінцевий варіант творення: колекційні костюми «Чари мольфарки» за мотивами вишивок Закарпаття Світлани Плаксіної, «Ой на Івана, ой на Купала» Олени Романовської, «Мотиви полтавської вишивки» Юлії Тулугової, відзначали їхню колоритну та образну самобутність, зворушливі обереги, оригінальні деталі, оздоблені яскравою вишивкою, ажурним мереживом, об'ємною аплікацією, рубаним бісером.

Характерні елементи народного одягу Київщини використала в своєму стилізованому українському костюмі Євгенія Набіркіна, Володіни — Олександра Федорченка, Поділля — Тетяна Загрива, Херсонщини — Нізе Еміршаєва.

— Людина прикрашає свій одяг предметами і картинками, які бачить в природі та навколишньому світі, — коментує свою роботу над етнічним костюмом у дусі полтавських мотивів С. Плаксіна. — За основу оздоблення я взяла

квітковий орнамент, який надає вбранню красивого і святкового вигляду. Основний його мотив на фартуху — дерево життя з мережкою внизу, що символізує корені роду, продовжується на жилеті, об'єднуючи візерунки в єдину композицію.

А другий її етнокоштом, стилізований за гуцульськими мотивами із шкіряним оздобленням різних відтінків і бісером, настільки незвичайний і по-молодіжному авангардний, що його можна одягати не лише на фольклорний фестиваль, а й на дискотеку. Цю колекцію дівчина планує доповнити ще двома костюмами, які стануть у майбутньому її бакалаврською роботою.

— І цей перелік вишивки, розпису одягу шкірою, аплікацією можна продовжувати, настільки різноманітна студентська творчість, як і все мистецтво українського народу, — сказала у своєму виступі завідувач кафедри

образотворчого мистецтва і декоративно-прикладної творчості Нурія Акчуріна. — Його етнографія є чудесною скринєю і потужним стимулом для розвитку етномоди та інших декоративних форм.

Колекцію етномодного одягу, головним елементом якого є вишивка, на виставці повністю розкрито, виготовлені технікою витанки, композиції батика та із солоного тіста. Створені на основі класичних зразків і світових тенденцій з урахуванням багатого історичного і культурного досвіду країни, вироби зачаровують красою, в якій самобутність національних українських традицій і колориту органічно поєднуються з кроєм і фактурою сучасного стилю. У кожного, хто доторкнувся до неї, зсередини душі немов пробивається назовні чиста, як кришталь, джерельна вода.

Валентина НАСТІНА

«НАШЕ СЕЛО, ЯК І ВЕСЬ КРИМ, — ЦЕ СУЦВІТТЯ КУЛЬТУР...»

Незабутнє враження справила мене конференція «Люби і знай свій рідний край», на якій виступали і однолітки, і люди старшого покоління, котрим не байдужа історія рідного краю. Участь у ній надихнула мене, щоб я активніше працювала над дослідженням етнографії, культур народів Криму, бо хочеться, щоб усі знали, який це чудовий край.

Я захищала пошуково-дослідницьку роботу під назвою «Витоки етнографії народів Криму в роботі Солянодолинського осередку МАЛІЖ».

Моя дослідницька робота триватиме і в подальші роки. Для цього у мене є всі можливості: наше село, як і весь Крим, — це суцвіття культур, релігій, народів різних національностей. У нас добре укомплектована шкільна і сільська бібліотека, є Інтернет, шкільний етнографічний музей. А ще багато можливостей для дослідження дає мені участь в осередку МАЛІЖ — Малої академії літератури і журналістики. Ця робота з кожним роком усе більше захоплює мене. Я зі своїми друзями-маліжанами їздила на екскурсії. Ми прокладали «Мости дружби та творчого єднання», зустрічалися з видатними людьми, збирали фольклор, етнографію в різних місцях Криму, України, Польщі.

Весь зібраний матеріал про етнографію народів нашого півострова, про толерантність, добросусідство ми — маліжани — завжди після поїздки та екскурсії творчо оформляємо, розміщуємо в шкільному етнографічному музеї.

Я рада, що нам, маліжанам, вдається пропагувати культуру народів Криму, показувати їхню красу, історію, неповторність. Ми побували в Сімферополі, Феодосії, с. Чорнопіллі Білогірського району АРК, Бахчисараї, Судаку, Перемішлі (Польща), у Львові, Карпатах.

Дуже я люблю свій рідний край з його прекрасними, талановитими, обдарованими людьми. Мені цікаво тут жити — врозмаїтті національних культур. Скільки в них закладено своєрідної національної краси і неповторності! Завжди я буду пишатися своїм сонячним гірським краєм!

Буду й надалі розширювати свої знання з цієї теми, допомагати відроджувати і збирати етнографічний матеріал наших народів і поповнювати ним шкільний етнографічний музей.

Тому я щиро вдячна і своєму науковому керівникові Н. П. Острейко — вчителю-методисту української мови та літератури вищої категорії, і організаторам конференції, і всім, хто ділився зі мною спогадами, надавав матеріали для моєї роботи.

Емінетотай КУРТАСАНОВА,
учениця 10 класу Солянодолинської ЗОШ, м. Судаку

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com